

INVĂȚĂTORUL

ORG. ASOC. INVĂȚĂTORILOR ROM. DIN ARDEAL, CRĂȘANA ȘI MARAMUREȘ
REVISTĂ PEDAGOGICĂ, SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ.

Omagiul nostru învățătorilor eroi

În vara anului 1914, la decretarea mobilizării generale, jumătate din învățătorimea noastră, care sta în serviciul școlilor ardelene a intrat sub arme. Mai târziu făcându-se noi și noi recrutări s'au ridicat și cei ce erau împărțiți la servicii auxiliare, precum și o parte însemnată din cei ce mai rămăseseră la catedre. Numărul celor ce au fost înrolați în armata comună și teritorială a monarhiei austro-ungare se ridică până la 70%.

Din cei plecați puțini au avut norocul să se mai întoarcă. Unii s'au pustiit prin lagărele de prizonierii a dușmanilor. Alții au dispărut în prăpăștiile munților și vadurilor apelor. Unii s'au pustiit prin lagărele de prizonieri a dușmanilor. Alții și-au dat obștescul sfârșit prin lazaretele din dosul frontului, ori spitalele din interiorul țării. Mulți au sucumbat la intervale mai lungi sau mai scurte, după ce s'au întors acasă, în urma boalelor contractate pe diferitele fronturi de luptă.

Nici până astăzi n'avem o statistică exactă a celor plecați dintre noi, cari părăsindu-și catedre, părinți, soții și copilașii iubiți, au sporit cu *viețile lor de eroi jertfele celor morți pentru ideal*. S'ar cădea deci, ca noi cei ce am ajuns să supraviețuim zilele de glorie a neamului nostru întregit, să le aducem un omagiu care să le eternizeze numele, vrednicia și memoria.

Făcând acest lucru, întreagă opinie publică, ar cunoaște *tributul de sânge al învățătorimei*, cu care a contribuit la înfăptuirea idealului. Ba am ști și faptele vitejești, cu care a contribuit, fiecare *învățător-erou la aureola de glorie vitejească a neamului*.

Un bun început s'a fost pus la cale acum doi ani.

În congresul din 1926, ținut la Brăsova în zilele 28 și 29 August s'a discutat cu mult interes *chestia ridicării unui monument învățătorilor ardeleni căzuți în războiu*. Cu acel privilegiu Comitetul central a primit mandat de a lua toate măsurile ce-ar putea ajuta la realizarea acestei idei.

Deși vremea înaintase bineșor, totuși Biroul Asociației n'a perdut-o din vedere. După un studiu amănunțit a cercat s'o facă de actualitate începând cu anul acesta. În numărul 3-4 din 10 Aprilie 1928 al revistei: „*Invățătorul*”, cetitorii noștri au găsit „*Apelul*” publicat și comentat de întreaga presă, prin care solicitam sprijinul material în primul loc, al învățătorilor și în al doilea loc al marelui public. Tot în acel loc s'a putut vedea și situația fondului, care după ultimile relatări a atins suma de 100.842 Lei. Natural că acest capital nu e suficient. Sperăm însă că aceste contribuțiuni vor continua până ce suma va fi indostulitoare scopului ce urmărim. Iar acesta înfăptuit va fi un nou titlu de glorie pentru învățătorimea ardeleană.

Atâta însă nu e de ajuns.

Deodată cu ridicarea monumentului trebuie să ne gândim și la alcătuirea unui „*Album*” care să cuprindă numele tuturor învățătorilor-eroi. Numai lucrându-se acesta am putea ști exact numărul învățătorilor — jertfe a războiului, și am cunoaște amănunțit faptele eroismului lor.

Acest „*Album*” ar putea deveni cel mai sfânt sanctuar, care asemenea unui *cavou* ar păstra în filele sale, viețile scurte a tuturor dascălilor mucenici. Cu cât drag nu l'am deschide, pentruca recetind *pildele de jertfă* a colegilor noștri, să ne arătăm mult mai vrednici pentru zilele cu cari îi supravețuim. Ba mai mult! Gestul nostru de recunoștință ar face o impresie profundă asupra generațiilor mai tinere, cari la vreme oportună ar ști imita sacrificiul celor ce au desăvârșit mărimea patriei și întregirea neamului românesc.

Pentru realizarea acesteui scop frumos și nobil apelăm la sprijinul colegilor noștri, de a ne da mână de ajutor. În primul loc președinții de secții în o ședință a Comitetului lor să stabilească tabloul tuturor învățătorilor morți, din județul propriu. Apoi să încredințeze pe colegul mai destoinic din localitatea mortului, ca să strângă dela familie datele necesare pentru alcătuirea biografiei celui dispărut.

Ca să fie o uniformizare în planul de lucrare, colegii cari își vor lua această sarcină trebuie să aibă în vedere următoarea normă din care nu vor putea lipsi punctele despre:

1. *Locul nașterii* (comuna, județul);
2. *Timpul*. (anul, luna, ziua);
3. *Studiile* (școala primară, secundară și normală);
4. *Locurile unde a servit ca învățător până la înrolare*;
5. *Progresele realizate, distincții câștigate, lucrări cetile ori tipărite*;

6. *Starea înainte de mobilizare* (june, căsătorit cu câți copii); 7. *Corpul la care a fost înrolat*: (Regiment, Companie, și garnizoana de unde a plecat); . *Fronturile pe cari a luptat* (peripeții din compania de luptă, decorații câștigate etc.); 9. *Moartea* (în care luptă, pe ce front, în ce loc); 10. *Mormântul* (locul, singur, ori groapă comună; 11. *Urmașii* (soția, orfani, localitatea unde trăesc și între ce împrejurări; beneficiază de pensiuine și în ce măsură? Orfanii cercetează școli mai înalte? Dacă văduva s'a măritat, ce situație are? Sunt avizați (orfanii) la ajutoare? etc. . . .

Aceste date prelucrate cu grije ca să corespundă adevărului, și cu măsură ca să nu ia întinderi neproporționate, însoțite de o fotografie bine reușită a învățătorului dispărut, le va concentra președintele secției, fiecare în județul său, și după ce le revede, le va trimite Centrului (Cluj, Casa Invățătorilor).

Biroul Asociației, le va aranja după cum va crede de cuviință fie în mod alfabetic, fie după județe, și astfel, va căuta și lua ultimile măsuri pentru tipărire. În modul acesta credem că organizația noastră prin ridicarea monumentului, și scoaterea albumului eroilor-învățători, își va face o datorie cu care era demult obligată față de cei dispăruți.

Insemnătatea acestor două opere, cred că o înțelege tot colegul, și așa fiecare ne va da sprijinul necesar, spre a se putea efeptui cât mai iute proslăvirea memoriei eroilor noștrii învățători.

Traian Șuleu

Gh. Coșbuc¹⁾

Luându-mi însărcinarea să Vă vorbesc despre Gh. Coșbuc, de sigur nu m'am gândit să Vă expun, în toată grandiositatea ei, opera acestui poet, cel mai mare, pe care l-a dat Ardealul literaturii românești.

Am făcut-o aceasta într'o broșură a mea, pe când eram student la universitatea din Budapesta, și într'un ciclu de articole literare, cari reunite la un loc, ar putea alcătui un volum.

De sigur, acest volum, nu ar avea pretenția de îndrumare literară a zilelor noastre, căci cuprinde în cea mai mare parte, încercări de întâie tinerețe, când eram la universitate.

Imi voi permite deci, ca după o schițare fugară a operei lui Coșbuc, să mă restrâng în cadrele amintirilor mele, din

¹⁾ Discurs rostit la festivalul liceului „Gh. Baritiu”, Cluj.

clasa VIII-a 1893—94, când urmam liceul din Blaj — data apariției volumului „Balade și Idile“, care semnala *nu* un eveniment literar, ci o grandioasă *revoluție* literară.

Și voi încheia cu amintirile personale, când, mai târziu, am avut fericirea să cunosc față la față, pe neîntrecutul poet al Ardealului, care a fost mult iubitul „Badea Gheorghe“ al nostru.

In anul școlar 1893—94, am revenit în clasa a VIII-a a liceului din Blaj, unde urmasem cinci clase, trecând, pentru clasele VI și VII la liceul unguresc din Sibiu, căci pe atunci la „maturitate“ — bacalaureatul de azi — te potigneai de marele obstacol, ce plana asupra noastră ca o sabie a lui Damocle: limba și literatura ungurească.

Pleasem la liceul de stat din Sibiu, cu regret de a părăsi Blajul și atmosfera literară, în care pluteam, cu aerul melancolic al epocii post-eminesciană, cu gândul la moarte și la Nirvana.

Cetisem pe Eminescu încă din clasa a patra liceală, data morții poetului. Stilurile lui măiestre, ne purtau ușor, ca pe niște copii ce eram, deasupra talazurilor, cari aveau în adâncul lor comori de gândire și simțire.

De sigur, nu ne puteam scobori, la vârsta aceea, să adunăm mărgăritarele, din adâncurile, cari ne-au deschis misterul lor vrăjit, numai târziu, când tecusem de pragul liceului, și în clipe de reculegere sufletească, înțelegeam glasul de mag al Măestrului, care ne spunea, cu o blândă muștrare de filozof:

Ce e rău și ce e bine

Tu te 'ntreabă și socoate!

Dar cine mai putea să ne abată!

Am redactat încă în clasa a V-a liceală o revistă — „Luceafărul“, — în care scrieam nuvele, desperate (citisem deja și „Suferințele tinărului Werther“, căci de acolo venia beleaua și dela Schopenhauer, de care auzisem câte ceva) în cari se povestea de dragoști nenorocite, când iubitul se gândea la moarte, iar iubita, fără să fi cetit pe Hamlet, știe bine cărarea, pe care trebuie să meargă — singura cu puțință — *la mână-stire!*

Scrieam pe atunci și versuri, vai ce versuri, pline de lacrimi și suspine!

Noroc că Rectorul internatului, a dat peste oficina noastră literară, și ne-a suprimat-o, cu un gest ce ni se părea, pe atunci, brutal.

Ba s'a năpustit și asupra Măestrului și într'un studiu critic l-a dat gata, în doi timp și trei mișcări.

Așa s'a sfârșit întâia ipostasă a „Luceafărului“, din Blaj, ca să reapară, apoi după un deceniu, la Budapesta.

De data aceasta într'o lumină, ce nu se mai putea ascunde sub obroc.

* * *

Am amintit acestea pentru a se vedea preocupările literare ale elevilor de liceu între anii 1891—1894.

În clasa a opta liceală știam pe Eminescu pe din afară. Era de ajuns, ca unul din noi să spună „Dela Nistru până la Tisa“, ca întreagă clasa să-i răspundă: „Tot Românul plânsu-mi-s'a!“ Ori „De din vale din ruvine“, ca să i-se completeze în cor: „Grăim, Doamnă, către tine!“

Atunci apare volumul „Balade și Idile“.

A fost o revoluție.

Într'o săptămână îl știam pe din afară, din doască în doască, și dacă unul din noi începea: „Pocnind din bici pe lângă boi“, clasa răspundea în cor „În zori de zi el a trecut, cu plugul pe la noi“.

Doă lumi se învolburau în creerul nostru; și noi stăm aiuriți și fascinați de strălucirea lor deopotrivă. Orientarea literară avea să se ia după direcția rezultantei; Vlahuță avea să scrie (1892), „Unde ne sunt visătorii?“ — conturile „Sămănătorului“ și ale „Luceafărului“ se profileau undeva, aproape...

Și în mintea noastră aiurită, Eminescu rămânea alături de Coșbuc, contopindu-se înfățișarea împăratului din basme, care râde cu un ochiu și plânge cu cellalt.

* * *

Până la 1893, data apariției „Baladelor“ Coșbuc a fost aproape cu totul necunoscut în literatură. Poeziile lui, din acest volum apăruseră toate în „Tribuna“, „Amicul Familiei“, „Familia“ și Calendarele din Sibiu, și „Biblioteca Tribunei“.

În Ardeal era cunoscut, măcar în cercul restrâns al prietenilor și amatorilor de literatură, iar dincolo de Munți nu știea nimeni, că există măcar. Iată, ce ne spune poetul însuși în Notele volumului „Fire de tort“: „Un critic român literar nu e dator să cunoască activitatea literară a Românilor trăitori afară de regat. De aș fi scris eu de zece ori mai bine decum scriu și de zece ori mai mult, dacă aș fi rămas în Ardeal, sigur, că nici puil cucului n'ar fi știut în România că exist“.

* * *

Născut la 1866 în Hârdoul de lângă Năsăud, termină liceul de acolo, și trece la universitatea din Cluj, înscriindu-se la facultatea de litere, cu specialitatea limba latină. Așa se explică preferința lui pentru literatura latină veche, dându-ne încă dela început traduceri din Catul și continuând în apogeul său literar, cu traducerea în exametri a Eneidei, cu care a luat marele premiu al Academiei. Aceste preocupări literare l-au dus, mai târziu, la traducerea, în versuri libere, a Odysseei și, ca o încoronare de apoteoză, la traducerea în metru original a Divinei Comedii a lui Dante.

Încercările lui literare datează încă de pe vremea când urma liceul la Năsăud; asupra acestor debuturi literare avem date prețioase dela domnii profesori Drăgan și V. Șotropa, publicate în revista „Transilvania“.

Dela universitatea din Cluj colaborează la „Tribuna“, trecând ca membru intern al redacției, după doi ani de cursuri.

Aici i se stabilește *definitiv* drumul triumfal, ce avea să-l parcurgă în literatura română. Având norocul să colaboreze cu Ioan Slavici și d. Gh. Bogdan-Duică, talentul său e remarcat de acești *precursori* ai renașterii noastre literare din Ardeal, și la 1890, când el pleacă în țară, avea scrisoarea de recomandare a lui Slavici către Titu Maiorescu, și el urcă dintr'odată scările Parnasului român, care i-a deschis larg toate porțile, atât de strâns zăvorâte, mai înainte vreme...

Ținem să spunem, și de data aceasta, cum am mai spus-o și cu alte prilejuri, că pentru înțelegerea deplină a acestei epoci de renaștere literară în Ardeal, ca și pentru începutul activității literare a lui Coșbuc, avem nevoie de câteva pagini lămuritoare a epocii dintre anii 1883—1898, asupra grupări literare dela „Tribuna“ și „Biblioteca Tribunei“.

E cu atât mai necesară această lămurire, cu cât cei din urmă colaboratori ai „Tribunei“ din Sibiu, au întemeiat, nu peste mult, „Luceafărul“.

Singurul indicat a face deplină lumină în chestie, este d. prof. Gh. Bogdan-Duică!

* * *

Mai e nevoie, doamnelor și domnilor, să înșiruiem toate perlele pe cari acest fenomenal scriitor le-a dăruit literaturii române?

Să spunem că după „Balade și Idile“ ne-a dat în versuri „Fire de tort“, „Ziarul unui Perde-vară“, „Cântece de vitejie“, traducerile amintite mai înainte, iar în proză: „Povestea unei coroane de oțel“, „Dintr'ale neamului nostru“, și atâtea articole publicate prin broșurile și revistele de popularizare?

Credem că e de prisos.

Cunoaștem cu toții alaiul, cu care a introdus în literatura noastră întreg cortegiul din „Nunta Zamferei“; cunoaștem pe codanele din „La oglindă“, „Rea de plată“ și, mai ales, „Subțirica din vecini“.

Sub condeiul lui măestru am avut cele mai grandioase senzațiuni vizuale, cunoscând, ca sub scăpărarea unui fulger, idila dela sate, pe lângă care am trecut de-atâtea ori, cu ochii închiși...

Era o revelație artistică în versuri superbe, ca și revelația — tot atât de superbă, din pânzele lui Grigorescu.

Să reținem totuș măcar un pastel, care n'a fost remarcat deosebit, de critica literară, alcătuit totuș, după părerea noastră, cel mai strălucit pastel ce s'a scris în literatura românească.

Observați, cum poetul se identifică, se confundă cu Coșbul, care în luptă cu toamna, se sbate cu cea din urmă îndârjire, până cade repus. Observați versurile abrupte, imaginile evocate cu un talent onomatopoeic, fără păreche.

E pastelul *Toamna*; nu e un pastel pur, dar e de o viçoare fără păreche.

* * *

Incheiem, această comemorare a marelui Coșbul, cu câteva amintiri personale, când subsemnatul a avut prilejul să stea de vorbă cu el, cum spunea singur, la un scaun de odihnă și la un pahar de beutură.

Dus pe gânduri, modest, se pornia cu greu să vorbească, până începea... De aici înainte, se începea bucuria noastră; ascultam cu toții, cum ascultau Cartageninii Didonei povestirea lui Eneas.

Scoateă câte o filă, în care avea notate cu creionul, câteva versuri populare, adunate de el. Și în ochii lui, ca două cratere stinse, se aprindea o licărire de fulger, cum ne comenta versurile, robit de frumuseța lor.

Cum aduna el aceste versuri?

— Uite, spunea, nu le adun din cărți, căci așa își pierd jîmătate din frăgezimea lor. Ci la fața locului. Când am răgaz, și patru sute de lei în buzunar, o iau la drum. Pun două sute de lei în buzunarul din dreapta și alte două sute în cel din stînga. Urc în tren, fără nici un program. Stau la geam și ritmul trenului, care mi-a dictat atâtea versuri, mă tentează... La o gară obscură, sau la o haltă și mai obscură, mă dau jos. Nu mă cunoaște nimeni, nu cunosc pe nimeni — ce fericire.

Întru în vorbă cu vr'un țaran, și plec cu el spre sat. Aici stăm de vorbă și punem țara la cale. Oamenii vorbesc bucuroși; li se deschide iute graiul când mă aud vorbind ca și ei. Le spun că sunt un domn din București, și am venit să mă stau de vorbă cu lumea dela țară. Si ei mă cred pe cuvânt.

Numai un moșneag cu ochii iscoditori nu m'a crezut. El mi-a spus — și părerea lui ar putea-o împrumuta și critica literară — „Ce tot spui brașoave, d-ta nu ești un domn dela București, ci un țaran, un țaran ca și noi, îmbrăcat în straie nemțești.“

Moșneagul spunea un adevăr mare, nici nu-și putea da seama, ce adevăr spunea.

Și așa trec din loc în loc, mă hârjonesc cu oamenii și glumim... Când iau seama, că cele două sutare din buzunarul drept s'au isprăvit, fac calea întoarsă, oprindu-mă prin alte locuri, și economisind de așa, încât la înapoiere mai aveam exact numai gologanii pentru tramvai.

* * *

Era un deliciu să-l auzi vorbind despre Ulixe. Al dracu-

lui de iscusit și ticălos mai era, grecul ăla, domnule! Făcea el ce făcea și trăgea chiulul la toată lumea, ba lui Neptun, ba Circei, ba Ciclopului, ba Sirenelor. Numai Calypso l-a știut momi cu frumuseța ei de nimfă și l-a ținut în mreșile ei fermecate șapte an de zile. El e cel dintâi liber cugetător al antichității, care încearcă îndrășneșul salt dela mit la — realitate.

* * *

În vremea din urmă îl absorbise cu totul studiul teologicii până în amănunte. Traducând „Divina Comedia“, operă începută fragmentar încă în tinerețe, și urmărind notele și comentariile, ajungând la Purgatoriu și mai ales la Paradis a întimpinat dificultăți mari. S'a pus deci pe lucru, a luat pe rând autorii de dogmatică specială, și te surprindea cu sumedenia de citate din Sumura teologică a Sfântului Toma de Aquino.

Dar amintirile aceste sunt număroase și de neuitat; unele din ele au fost publicate, altele vor urma să fie publicate deaci înainte, ca un prinos al contemporanilor pentru cântăreșul de geniu, care a descins din lumea lui de nemurire, a stat cu noi de vorbă ca cu niște prieteni și ne-a strâns mâna înapoiindu-se iarăș după o scurtă pribegie prin valca umbrelor în lumea lui de slavă și lumină.

Al. Ciura.

Unitatea de măsură pentru spațiu și timp

Omul în nizuința lui de a cunoaște lumea din jurul său, caută totdeauna să compare lucrurile, ca din compararea lor prin examinarea deosebiriilor, să cunoască ceva și din natura lucrurilor. Deosebiriile dau caracterul și nota esențială a ori cărui lucru sau fenomen.

Pentru ori ce cantitate pentru care se poate stabili o oarecare deosebire, sau oarecare raport față de altă cantitate, s'a căutat un mijloc de a ajunge a ne da seama de acest corp, căutând felul așestei deosebiri, atât cantitativ cât și calitativ.

Pentru măsurarea lungimilor s'a aflat că compararea se va putea face tot cu lungimea, care poate să fie arbitrară. Necesitatea cunoașterii și a comunicării așestei cunoașteri a impus o convenție în ce privește lungimea, care deasemenea n'a fost făcută arbitrar, ci cu un scop și plan bine chibzuit și bine determinant.

Varietatea măsurilor de lungime întrebuințate pe întreg globul pământesc nu au apropiat oamenii, ci mai mult i-a izolat. Apropierea putea să se facă numai alegând o măsură comună așa fel ca aceea având caracterul invariabilității, să poată fi controlată ori unde și din partea ori cărui om pricepător. Din această necesitate s'a ajuns la alegerea unității de

lungime: *metrul*, care se definește ca o lungime, valorând aprox. a 40-a milioană parte din lungimea meridianului Pământului. Este foarte ingenioasă alegerea, cu atât mai vădită, că pentru un timp relativ destul de lung față de viața omului pe Pământ, se presupune că dimensiunile Pământului nu vor suferi deformațiuni în măsură să schimbe prea mult lungimea acestui meridian. *)

Iar presupunând că forma Pământului ar fi un elipsoid de rotație (învârtire) este evident că toate aceste meridiane reduse la nivelul acestei suprafețe vor fi invariabile pentru ori ce loc de pe suprafața Pământului. Această invariabilitate este baza constantei unității de măsură pentru lungime: *metrul*. Dar nici această lungime nu este constantă, sunt împrejurări cari în anumite condiții sunt capabile de-a deforma această lungime, după cum ea este în mișcare sau în repaus. Teoria relativității lui Einstein stabilește aceste condiții și precizează felul variației acestei lungimi, care s'ar micșora crescând repezeala (viteza) de mișcare într'atâta încât, dacă această lungime ar avea viteza luminii (300.000 Km. pe secundă), lungimea s'ar reduce la zero. Noi fără îndoială trăim într'o mișcare cu mult mai înceată, așa că pe lângă această vitează de mișcare pe care omul o poate produce, orice deformațiune nu poate fi observată direct, ci numai prin calcul. Sunt cazuri în cari această deformare se afirmă, aceste cazuri implică aplicarea unui aparat matematic dificil.

Unitatea de măsură de lungime ne va servi de bază pentru ori ce altă măsură de întindere. Cunoașterea acestor măsuri și aplicarea lor ne conduce la cunoașterea spațiului în care trăim. Și după felul și numărul măsurilor de cari avem trebuință, se cunosc și dimensiunile (întinderile) suprafețelor plane și-a spațiului în care ne mișcăm. În nemiscare, n'am putea avea ideia de spațiu, n'am putea să ne dăm seama de lumea în care trăim, fiindcă numai deplasarea, mișcarea în raport cu altceva care se mișcă, cu altă viteză, ne dă ideia de continuitate a mișcării și de recunoașterea mediului, locului unde se face mișcarea, în *spațiu*.

S'ar crede că noțiunea de spațiu n'ar fi o noțiune grea. N'ar fi pentru omul care a ajuns deja, printr'o serie nenumărată de experiențe, să cunoască această noțiune atât de fundamentală, este însă grea pentru omul care începe a intra în lume prin simțuri și mai apoi prin intelect.

Copilul n'are ideie de spațiu și ne plângem și de oameni mari cari nu au măsura ochiului. Noi putem prin senzațiuni să cunoaștem spațiul, numai în măsura în care putem să provocăm sau să efectuăm o mișcare oarecare. Altcum concepția va fi neclară și lipsită de caracter de întindere, după cum lip-

*) După cercetările mai nouă, a zecea milioană parte din sfertul meridianului Pământului este mai mare cu 0,0002 m.

sită este de intuiția spațială și bolta cerească, care în imaginația celor ce se gândesc mai puțin, o presupun de o sfericitate absolută pe cari sunt fizate la depărtări quasi egale astrele. Numai o gândire adâncă și o muncă asiduă au deschis secretul acestei atmosfere, prin recunoașterea mișcărilor astrelor, constatate cu mare greutate prin măsurări minuțioase și delicate și cu spectroscopul.

Tizarea și precizarea unei singure unități este suficientă pentru a deduce cu ajutorul ei măsurarea și a altor întinderi de suprafață sau volum, între cari există o legătură foarte simplă dar extrem de minunată. Caracterul matematic se imprimă în cea mai mare măsură la definirea felului de măsurare a întinderilor plane, a suprafețelor, unde deja o singură măsură nu este suficientă, dar două deja sunt de ajuns pentru cunoașterea acelei întinderi. Lungimea în o direcție și lungimea în altă direcție, luate în sens normal — cazul cel mai simplu — una pe alta determină pe deplin măsura suprafețelor.

Ridicându-ne din plan în spațiu, fără îndoială că și această ridicare va trebui să aibă o măsură, măsura de înălțime, și astfel pe lângă cele două câștigate deja, avem trei, cari sunt satisfăcătoare pentru cunoașterea măsurii unui corp. În folosul zilnic, acestor întinderi se zice: lungime, lățime și înălțime, cari nu se pot lua în sens absolut din moment ce depind de poziția corpului, pentru a vedea cari sunt acele caracteristice.

Noțiunea de spațiu în acest fel de interpretare încă nu are viața aceia, ca în cazul asocierii acestei noțiuni, cu încă o noțiune foarte importantă, *noțiunea de timp*.

Noțiunea de timp este atât de fină și atât le capitală, încât va fi bine dacă se va insista mai cu temei, cunoscând nașterea, formarea ei, și aplicarea în viața socială.

Noțiunea de spațiu o câștigăm din compararea lucrurilor, putând produce o deplasare, o mișcare. Dar numai prin aceasta încă tot n'am ajuns la o cunoaștere completă, e necesar încă și cunoașterea deosebirii dela o stare până la cealaltă. Ne trebuie încă și cunoașterea fenomenului care se face prin observarea duratei. Ceva poate să fie în acelaș loc, dar nu tot atunci; un fenomen se petrece prin decurgerea unui proces care va fi cunoscut numai cunoscând fazele acestui proces. Astfel, noțiunea de timp, ceva consecutiv, se leagă de felul mișcării și se impune dela sine pentru caracterizarea completă a unui fenomen.

Fără îndoială că noțiunea de timp în sine nu poate să fie recunoscută fără a compara decurgerea unor fenomene cari pot să fie identice ori diferite.

Dacă am fi într'un loc de tot întunecat, unde la lumina scânteiei electrice s'ar mișca un corp, noi n'am putea face deosebirea între intervalurile de timp ale scânteiei, precum nici între diferitele momente de mișcare. Astfel ni-se va părea că

lumina este continuă, iar deplasarea n'ar fi deloc, corpul ni s'ar părea nemîșcat. Realitatea este că durata de timp există, dar fiind egală în consecința momentelor nu putem face deosebire, iar corpul neavând la ce-l referi în camera întunecată lipsită de alte corpuri de referință, ni-se pare nemîșcat. Dacă însă scânteile vor fi produse la intervale diferite, nu numai că putem să ne dăm seama de aceste, dar ne dăm bine seama și de diferența de drum făcută de corpul mobil în diferitele intervale de timp prin compararea acestor drumuri cari nu vor fi egale, nefiind nici intervalurile egale.

Noțiunea spațiului și a timpului sunt dintre cele mai abstracte, fiind ele accesibile fie căruia dar inteligerile pentru puțin.

Deja determinarea și alegerea unității de măsură pentru spațiu, metrul, nu implică în sine ceva absolut. Metrul nu mai este azi ceea ce s'a definit. Nu mai este a 40-a milioane parte din meridianul Pământului ce trece prin Paris, ci este o lungime convențională fixată printr'un congres internațional și care lungime se păstrează în Biroul internațional dela Sévres. Acest metru tip, sau etalon, este făcut din platină iridiată și este lungimea cuprinsă între cele două linii extreme. Atâta este metrul. Că în ori ce moment lungimea lui este invariabilă, nu se poate afirma, condițiile de temperatură deoparte de altă parte mișcarea Pământului vor influența asupra lui, deformându-l. Așa că *metrul* convențional în sine luat ca lungime este relativ, dar noi ne îndestulim cu el în viața noastră de toate zilele.

Nici unitatea de timp nu este ceva absolut. Este foarte relativă ca durată. Dar până când parc'am fi stăpâni pe alegerea unității de lungime, unitatea de timp ni s'a dat așa zicând imediat din partea naturii; precisiunea acestei unități este în funcție de perfecționarea la care s'a ajuns în cunoașterea naturii.

Henri Poincaré unul dintre cei mai mari filosofi matematicieni din câți au trăit până acum, pentru a evidenția și mai mult relativitatea cunoașterii noastre, ne amintește de cazul ce ar fi dacă într'o noapte bunăoară, toate celea din lume s'ar dubla. Evident că ne-ar fi imposibil să constatăm aceasta. Nu ne-a rămas nici un obiect de ieri, cu care am putea să comparăm lucrurile de azi. O lungime care ieri a fost de 2 metri, tot atât va fi și față de metrul de azi.

Și acum putem merge și mai departe.

Se știe că oamenii nu au aceeași putere a ochiului, de-a vedea la aceeași distanță. Dovadă necesitatea ochelarilor. Un obiect este văzut sub un unghi cu atât mai mare, cu cât ne apropiem de el. Pentru fiecare obiect există o limită de vizibilitate, peste care obiectul numai poate fi văzut. Deci, dacă eu văd un obiect pe care un miop nu-l va vedea, e clar, că va zice că este prea mic de aceea nu poate să-l vadă, iar eu con-

stat, că pentru mine este destul de mare pentru a fi văzut. Lungimea de un metru va trebui să fie mai aproape de un miop decât de unul cu vederea normală, ca să aibă aceeași lungime. Așa, că în lumea unui miop toate obiectele sunt mai mici, iar în a celui normal mai mari. Astfel presupunerea pur ipotetică alui Poincaré o avem între noi întotdeauna, măsurarea și vederea spațiului nici pe departe nu sunt atât de absolute. În sine, cum este, nu se poate spune. N'avem la ce să ne referim.

Instrumentul care ne servește pentru măsurarea duratei este cronometrul (ceasornicul) a cărui mecanism va trebui să aibă o mișcare complect uniformă, ca durata să fie aceeași pentru fiecare moment. Cronometrul este construit după mișcarea de rotație a Pământului, care este de 86400 secunde sau 24 ore. Ne-ar plăcea să spunem așa. Ei fie deocamdată. Cea mai mică unitate pe care ne-o dă cronometrul, secunda, este a 86400-a parte din durata unei zile medii. Aici avem un bucluc peste care cu greu vom trece.

Durata de o zi o definește mișcarea Pământului în raport cu Soarele real nu cu un Soare fictiv sau în raport cu mișcarea astrelor. Observăm că putem avea trei feluri de zile, cari nici de cum nu au aceeași durată. Dintre aceste care este cea mai exactă nu se poate spune, dar cea mai neregulată este cea în raport cu Soarele adevărat.

Durata zilei solare adevărate este intervalul de timp ce trece dela o culminație superioară până cealaltă culminație tot superioară. Acest interval de timp împărțit în 24 părți ne dă ora, iar în 86400 părți, secunda de timp. Un cronometru construit după mersul aparent al Soarelui ne dă un orologiu care ne arată ora și secunda solară.

Raportând mișcarea Pământului la astre vom defini ziua siderală ca un interval de timp ce trece dela culminația superioară a unei stele oarecare până la proxima trecere superioară peste meridianul locului. Cronometrul sideral ne-ar da ora, minuta și secunda siderală.

Ambele zile se par că au aceeași durată. De fapt nu este așa. Cele două cronometre solar și sideral ori-cât de perfecte ar fi nu se vor potrivi la mers. În decurs de un an de zile diferența crește la o zi. Pricina este mișcarea Pământului în jurul Soarelui, întrucât ziua solară rezultă numai din mișcarea de rotație, fără a ține seamă și de mișcarea progresivă a lui în spațiu. Ziua siderală este cu 3 m. 56 sec. mai scurtă fiindcă Soarele nu mai este și azi (văzut de pe Pământ) în dreptul stelei de ieri. un loc pe Pământ ajunge mai curând în fața stelei decât a Soarelui. Diferența de zi crește, cronometrele nu vor merge la fel. Dacă în 21 Martie ambele cronometre arată exact aceeași oră în 21 Iunie, între ele va fi o diferență de 6 ore, în 21 Septembrie 12 ore, în 21 Decembrie 18 ore și abia în 21 Martie anul următor vor avea un moment când vor arăta același timp. Astfel, nu ne putem servi de pendula siderală. Dar nici

cronometrul solar nu este bun. Controlându-se zi de zi ceasornicele noastre prin trecerea la meridian a Soarelui, deja peste câteva zile vom observa o nepotrivire. În cursul unui an vom constata că ceasornicul nostru de precizie nu este bun, când grăbește, când întârzie față de momentul de amiazi. Diferența crește până la 16 minute. Și aici cauza este mișcarea pământului în jurul soarelui care nu este uniformă, vara fiind mai înecată, iar iarna mai grăbită.

Ca să nu ajungem la neajunsuri în viața noastră zilnică, s'a definit o altă durată de zi care ar avea pretenția să fie mai ușor de controlat. Este *ziua medie*, durata de timp ce ar trece de la culminația superioară a unui soare fictiv până la ceaaltă trecere. Acest soare fictiv ar face mișcarea pe ecuator. Începutul anului și a primei zile ar fi în momentul când Soarele real este pe ecuator, în 21 Martie. Cronometrul construit după această mișcare, este ceasornicul nostru de buzunar, el ne dă *timpul mediu*, timpul civil.

Noi, cei cari trăim pe acest Pământ nu putem avea pretenția că posedăm o metodă perfectă pentru cunoașterea deplină a naturii. Simțim însă în continuu necesitatea de a o înțelege și găsim diferite mijloace pentru a o vedea, înțelege și cunoaște. Cât de greu ne este să cunoaștem procesul intelectual a diferitelor neamuri de pe Pământ; dar încă cât de departe suntem cu pretenția de a înțelege *viața* ființelor din afară de planeta noastră. Ori-ce cunoștință pe care ne-o câștigăm *acum* și *aici* este valabilă numai pentru o lume ca a noastră, ba chiar numai în lumea noastră. Ce deosebire mare între noțiunile de timp practic de la noi și de pe Joe bunăoară. La noi o zi este de 24 ore, iar acolo nici 10 ore. Dar durata anului? Pe lângă asta, pendula cronometrului nostru depinde de forța de atracție a Pământului și cu totul alta ar fi mișcarea acestei pendule pe alte plante unde împrejurările de gravitație sunt diferite de ale noastre.

Timpul deși e socotit o cantitate măsurabilă, totuși nu poate fi măsurat în totdeauna. Călătorind cu un tren cu o mișcare continuă și perfect uniformă nu ne-am putea da seamă de mișcare, ori de repaos fiindcă numai variația de mișcare ne poate conduce la recunoașterea de deosebiri. Într'o noapte neagră n'am avea ideie nici de spațiu nici de timp. Spațiul numai prin mișcare se cunoaște; dar mișcarea cuprinde în sine timpul. Pentru descrierea unui fenomen nu este de ajuns numai cunoașterea poziției corpului, ci a tuturor pozițiilor pe cari le ocupă un corp într'un *interval* de timp. Timpul este legat de corp, servind pentru determinare, este o *coordonată*. Locul unui corp este complet determinat prin trei măsurări într'un moment: Un fenomen are trebuință și de a patra determinare, care este timpul.

Este explicabilă nizuința tuturor gânditorilor de a cunoaște *principiul* alegerii măsurilor de spațiu și de timp, și de a-l

analiza până în cele mai mici detalii, fiindcă dela preciziunea măsurărilor depinde și preciziunea cunoașterii. Schimbarea unităților de măsură ar aduce o mare confuzie în toate științele exacte și experimentale cari se bazează *numai pe măsurări*. Poincaré spune că ceiace nu poate fi măsurat, nu poate fi obiectul științei; iar știința are de scop cunoașterea unui domeniu din natură, o clasă de fenomene.

În metafizică *Henri Bergson*, a încercat să dea o nouă definiție a unității de măsură pentru *timp* de natură mai mult calitativă decât cantitativă. Se bazează pe fenomenele cari se petrec în aceeași conștiință și durata acestor fenomene ar servi de măsură pentru timpul de judecată. Timpul ar fi un *timp psihologic* .

Văzând cât sunt de relative măsurile noastre, nu ne mirăm că se caută o nouă unitate de timp, mai puțin variabilă sau dacă se poate absolut invariabilă. Căutarea acestei măsuri a condus pe fizicianul Albert Einstein la definirea unității de timp prin *viteza lumii* pe care o presupunem invariabilă.

Toate aceste tendințe sunt călăuzite de steaua progresului inteligenței, pe care o urmează ori-ce om dornic de mai mult și mai bine.

At. Popa, prof.

Personalitatea învățătorului, rolul lui ca factor cultural în viața satului

„Statul nostru dispune de două mari isvoare de bogăție și propășire: țara cu bogățiile și frumusețile naturii sale și puterea de muncă cu priceperea și toate celelalte calități sufletești ale poporului său. Aceste două puteri elementare trebuie cât mai mult dezvoltate“ (Dr. Gr. Antipa).

Idealul națiunii române după unirea sa politică este și trebuie să fie 1) adevărata *unire sufletească* a tuturor românilor și pentru propășirea României, care dispune de imense bogății naturale, și a poporului său, care e dotat dela natură cu frumoase calități sufletești. 2) *Ridicarea materială, culturală, morală și națională al acestui popor* prin dezvoltarea puterii sale de muncă și a tuturor calităților sale sufletești.

În serviciul acestui nou ideal trebuie să se pună și școala românească de toate categoriile și în special școala primară, care este școala masselor largi ale poporului.

Cum? Prin ce mijloace poate contribui școala primară la făurirea adevăratei uniri sufletești al tuturor românilor și la ridicarea lor materială, culturală, morală și națională?

Demonstrând mereu copiilor din toate unghiurile țării, că suntem una și aceeași națiune dela Nistru până la Tisa și din vârfurile Carpaților de nord până la Dunăre și Marea-Neagră: națiune, cu un trecut sbuciumat și plin de lupte, care cu tot

vârfurile Carpaților de nord până la Dunăre și Marea-Neagră, aceleași aspirațiuni ; apoi

rupând definitiv cu școala intelectualistă, cu școala dreșajului ucigător, să ajungem la un învățământ prin care școala noastră să devină cu adevărat educativă, practică, activă ; o școală a vieții, prin care să dezvoltăm armonic toate facultățile fizice și sufletești ale copiilor, pentru a crește din ei cetățeni din toate punctele de vedere integri.

La un astfel de învățământ nu putem ajunge numai prin legi, regulamente, programe și metode, ori cât de bune ar fi, dacă nu avem învățători, cari simțindu-se în slujba adevărată, vor fi în toată puterea cuvântului sufletul școalei, *personalități*, cari, legile, regulamentele, programele și metodele le vor ști aplica într'un spirit bun, nu ca sclavi ai formelor, ci ca stăpâni al spiritului bun din ele.

Fondul sufletesc al învățătorului, însușirile și aptitudinile sale bune fac din el sufletul școalei.

Acest fond sufletesc și aceste calități bune nu pot să fie totdeauna și toate înăscute în un învățător. Pe acestea însă el, și le poate câștiga.

Calitățile bune — cu cât mai multe, cu atât mai bine, — ale unui om, deci și ale unui învățător, constituiesc *personalitatea* lui. Când vorbim de personalitatea învățătorului, ne gândim deci la suma tuturor calităților sale bune.

Personalitatea să n'o confundăm cu ceea-ce curent numim *individualitate*. Prima este tot ce e mai bun într'o ființă, pe când a 2-a, *individualitatea*, cuprinde și slăbiciuni. Individualitate devine orice om ajuns la maturitate, fiind aceasta un dar al naturii. Anume, însușirile și aptitudinile erezite dela părinți, moși și strămoși, — bune și rele — constituiesc *temperamentul* unui om. Din temperament în contact cu lumea din afară cu ajutorul senzurilor rezultă *individualitatea*, care poate avea și părți bune și părți rele, după cum i-a fost moștenirea și după cum a fost mediul în care s'a dezvoltat. *Personalitate* însă devine omul ales, care prin activitate conștientă își cultivă aptitudinile bune și le perfecționează, iar pe cele rele le reprimă.

Cultivându-și deci mereu calitățile sale bune și combătându-și cursurile și slăbiciunile, învățătorul poate deveni o *personalitate*.

Un învățător lipsit de calități bune, — înțeleg calități de ordin intelectual, moral, și estetic și chiar și fizic, — adevărat un învățător fără pregătire temenică, fără știință, care nu știe face învățământ interesant, nu e stărn pe metodă, care e cu elevii nedrept, părtinitor, cu toane, prea sever, său prea îndelgent, care folosește cuvinte necuviincioase, triviale, e șovăitor, nesigur, neconsecvent, bruschează pe elevi, e imoral, josnic, crud, egoist, leneș, apoi neglijat în îmbrăcăminte, ruginit, rustificat, sau apoi excentric în îmbrăcăminte, în petreceri etc., sau un învățător, în fiul, fără tact, fără demnitate, fără politeță și

fineță, nechipzuit etc., și pe lângă cele mai bune și mai perfecte legi și regulamente școlare, programe analitice, orare și metode și având tot materialul didactic trebuincios la îndemână, nu face multă ispravă.

Din contră, un învățător înzestrat cu frumoase calități chiar și pe lângă legi, regulamente, programe, orare etc. mai puțin bune, face spor; iar având și pe acestea bune face adevărate minuni.

Nu este misiune mai grea decât a învățătorului și ca să și-o poată împlini el trebuie să fie tipul omului întreg, un model sub toate raporturile, pe scurt zis, să fie o personalitate.

Școala trebuie să fie un institut de educație nu numai de învățatură. „Personalitatea destoinică a învățătorului este și rămâne cea mai sigură cheazășie pentru succesul străduințelor sale pedagogice”. (Baur). *Exemplul* învățătorului adevărat, care într'adevăr, e o personalitate, contribuie mai mult decât ori ce prescripții reguli și porunci pentru a educa tineretul. Acest adevăr e cunoscut de mult. Seneca a zis: „E lungă calea prin prescripții, scurtă și cu efect însă prin exemplu”. Popa Tanda a lui Slavici e clasică pildă, ce se poate realiza prin exemplu, prin fapte și cât de puțin prin vorbă, căci „Vorbele sunt de prisos când vorbesc faptele și „Vorbele sunt pitici, iar faptele uriași”. Cluj / Central University Library Cluj

Învățătorul trebuie să știe ce trebuie să facă, să știe ce au să devină elevii, ce trebuie să facă și ce nu trebuie să facă elevii. Scurt: Învățătorul trebuie să fie prin exemplul ce-l dă model sub toate raporturile, model pe care elevii totdeauna î-l urmează cu drag.

Numai învățătorul care-și iubeste cu adevărat elevii, slujba, poporul, țara și pe Dumnezeu, poate face educațiune. *Iubirea* e temelie cea mai puternică a succesului. De trei ori a întreat Isus pe Petru înainte de a-l face propoveditorul frumoaselor principii creștine: „Simon Ioana mă iubești?” Și când de 3 ori a răspuns cu „da”, a zis: „Paște oile mele”.

Iubirea educatorului trebuie să fie adevărată, desinteresată, gata de jertfă, sinceră, amicală, dar și serioasă și severă când are trebuință. Iubirea nu e ertat să degenereze în slăbiciune. Comenius a adus în această privință ca exemplu soarele, zicând: „Pentru o bună educație ne servește de exemplu soarele, care dă plantelor *mereu* lumină și căldură, *adeșea* ploaie și vânt și *rar* fulgere și trăsnete”.

Virtuțile principale ale învățătorului educator sunt patru, anume: 1. *Privigherea*, pentru a evita greșelile și pentru a păstra ce e bun; 2. *stricteta* (*severitatea*) unde e vorba de menținerea ordinii morale și deprinderea spre tot ce e bun, adevărat și frumos, 3. *dreptatea* în privința aplicării laudelor și dojenilor, a recompenselor și a pedepselor și 4. *consecvența* în toate acțiunile sale.

În interesul ridicării neamului românesc fie care învă-

țator român tebuie mereu să caute, să-și însușească și păstreze toate acele calități bune, cari să-l facă să fie tipul învățătorului adevărat și să-și reprime cu cea mai mare hotărâre toate slăbiciunile. Orice meserie de pe lume se poate face în două feluri — zise Galaction — sau cu rece exactitate și atât cât ți se cere, sau cu avânt și cu căldură și peste măsură, cu care ești tocmit. Dascălia să fie de felul al doilea.

E mare deosebire între ce poate face un învățător adevărat și unul, care privește dascălia de o simplă meserie, sau mijloc de existență. Și unul și altul e dascăl, dar nu e același dascăl. „Lemn bun și lemn rău, aceeaș cenușă, dar nu aceeaș fiacără“. (Iorga).

„Un învățător care nu are pentru cariera sa o idee înaltă, ci o consideră ca pe o meserie de traiu, gata să o schimbe pe ori care alta, nu e învățător“.

Numai acel om să-și aleagă cariera de învățător, care simte în sine vocațiune pentru aceea. Cel lipsit de vocațiune să stăruie neîncetat să și-o câștige, și neputându-și-o câștiga, mai bine să părăsească cariera de dascăl, atât de spinoasă, dar și atât de nobilă.

Libertatea personalității învățătorului să nu fie stăngănită și restrânsă prin legi, regulamente, programe, prescripții, ordine și metode impuse, ci din contră, acestea să-i fie spre ajutor. Legile, regulamentele și toate celelalte își au valoarea lor netăgăduită în învățământ, când sunt bune; dar de mai mare valoare sunt calitățile bune ale învățătorului, cari umplu și lipsurile metodelor, programelor etc., introducând nota personală a învățătorului în acelea. „Oamenii înfiuresc oamenii, nu cărțile, legile etc.“ Și: „Spiritul nu se educă decât prin spirit.“ (Dr. A. Mathias). Iorga zice: „Nu poți lucra ferul până nu l'ai încălzit și sufletele oamenilor tot așa de puțin“. „Învățământul să pătrundă totdeauna în inima copiilor“. Aceasta se poate însă numai când „pornește din inima învățătorului“. „Învățătorul să fie numai inimă, un vrăjitor prin darurile ei“, scrie Nisipeanu în Lamura.

„Sufletul copilului se deschide numai unde se fac mari cheptueli de bunăvoință și simțire“. „Învățătorul trebuie să fie o făclie, care se mistue răspândind lumină“. El trebuie să povățuiască voința elevilor și s'o înalțe până la entuziasm.

„Învățătorul trebuie să fie conștiu de greutatea misiunii sale și de slaba recunoștință și răsplată și cele din urmă să nu-i turbure veselia și râvna de a produce“. Învățătorul trebuie să fie înaintea școlărilor săi și a părinților acolora, precum și înaintea întregului public, model demn de urmat. Și școlării îl iau bucuros de model, când stă în slujba unui ideal frumos, când e iubitor de adevăr, drept, sincer, vesel, desinteresat, conștiincios, stăruitor, jertfitor, consecvent, sigur în foarte acțiunile lui, neșovăelnic, cu răbdare, blând, unde cere trebuința sever, dar nu aspru, dur, — un om care nu-și iese din sărite nici chiar când e silit să pedepsească.

Nu cu mijloace de frică să caute a-și câștiga învățătorul autoritate, căci „Tirania naște rebeli.“ Prin disciplină bună, prin ordine, întemeiate pe respect, iubire, dreptate și recunoștință se câștigă *autoritatea*.

Când învățătorul se află în fața elevilor, toată grija cea lumească să o lapede dela sine și cu trup și suflet să fie la lucrul său.

Învățătorul să se conducă totdeauna de un idealism sănătos și să-și iubească cariera și elevii, căci atunci află fericire în dascălie. Și cu cât se știe înălța mai mult cu judecata la cunoașterea rolului sublim, ce-l are ca educator, fericirea sa va fi mai mare.

Cel ce se gândește numai la persoana sa, la tihna vieții, la averi, mâncare, haine și plăceri, sigur că nu poate afla fericire în dascălie, care e munca grea, foarte greu, când se face conștiincios.

E greu anume în aer închis să înveți la școala primară, în marea majoritate a cazurilor mai multe clase deodată, adesea toate 7 clasele, (la școale nedivizate), și cu câte 50—60 copii! Cu atâtea clase în față, cu atâți elevi, să-i înveți, să menții o disciplină bună, să fii atent la tot cuvântul ce-l spui, să stăpânești materia, s'o faci accesibilă și celui mai nătâng, să cauți ca fiecare elev să fie activ etc. e greu, foarte greu.

Învățătorul în tot momentul trebuie să știe „observa faptele, a le judeca și cumpăni, a se hotări și apoi a lucra în consecință“. Și lucrul acesta greu numai un învățător pe peplin pătruns de simțul datoriei și de misiunea înaltă, ce o are de îndeplinit și care cu voință hotărâtă și cu toată puterea ființei și simțirii sale se pune la lucru, o poate săvârși cu plăcere, cu entuziasm și cu succes.

Mult e ajutat un învățător în munca sa, când are o soție înțelegătoare și deasemenea pătrunsă de importanța chemării bărbatului ei. Când soția unui învățător nu știe aprecia rolul însemnat al soțului ei, ci e o ființă fără înțelegere pentru slujba de apostol ce o săvârșeste bărbatul ei, ba îl și călăie, îi face viața iad, așa că acesta merge între elevii săi vesnic mâhnit, iritat, mânios, apoi nu numai învățătorul acela e de plâns, ci și zecile de copii încredințați lui spre creștere.

Aprecierea justă a muncii învățătorului de către organele administrative și de control școlare și recompensele la locul lor, date de către autoritatea școlară, încă sunt un bun stimulent pentru învățătorul simțitor, pe când din contră când ori cât de bogată și rodnică activitate desfășoară acesta, cei chemați nu o iau în dreaptă considerare și pentru cea mai neînsemnată greșală îi fac muștrări adesea îi omoară elanul, tocesc simțul de răspundere. Căci să nu se uite că, chiar și învățătorul — personalitate e om și numai un Hristos a putut suferi cu liniște toate palmele și crucificarea pentru imensul bine coborât oamenilor pe pământ. E adevărat

că conștiința datoriei împlinite e cea mai mare răsplată a muncitorului integru, dar loviturile nedrepte și nemeritate aplicate celui vrednic de răsplată dela o vreme îl doboară, îl fac indiferent mai ales când în acelaș timp se dau recompense celor, cari nu le merită cum zice Eminescu: „Te-or întrece nățăraii. De îi fi cu stea în frunte“.

Invățătorul trebuie să aibă o cultură generală temeinică, iar cunoștințele de specialitate să le aibă așa zicând în degetul cel mic. El nu trebuie să se mulțumească numai cu cunoștințele câștigate în școala normală, ci viața întreagă trebuie să învețe. El trebuie să fie stăpân absolut pe metoda și materie, să nu dibuiască, ci să fie un artist în chemarea sa. Trebuie apoi să țină invățătorul mereu pas cu progresele realizate în domeniul pedagogiei, mereu să citească, mereu să se intereseze de tot ce apare nou și bun în literatură pedagogică și în special în cea pedagogică. În operele marilor pedagogi mereu să caute întărire și să-și extragă noi energii pentru munca sa grea. Cum singur e greu să-și procure toate cărțile bune ce apar, să se asocieze cu colegii dela aceeaș școală sau mai bine cu colegii din jur, din o plasă întreagă și să-și facă împreună o bibliotecă selectă, de unde cu ușurință poate primi cărțile de valoare pentru citire și studiu.

Când numai i se dă pribej, invățătorul să ia parte la diferite cursuri aranjate în vederea sporirei și complectării cunoștințelor de profesiune și să fie în continuu contact cu colegii din apropiere, căutând să învețe unul dela altul. Ar fi foarte bine, când an de an s'ar trimite de către On. Minister câte 2—3 dintre membrii personalului de control și dintre invățătorii cei mai distinși în călătorii de studii în țară și în străinătate, ca apoi cele văzute să le comunice celorlalți colegi în cadrul conferențelor pedagogice, profitând astfel și alții de roadele acelor călătorii.

Dacă cultura științifică a invățătorului e de mare importanță, apoi tot atât de importantă, ba mai mult, e și cultura sa morală, cultura inimii sale. Cele mai frumoase virtuți să împodobească pe invățătorul român. Aceste virtuți sunt de regulă rezultatul unei bune creșteri în casa părintească, în școala, pe care a făcut-o și în societatea în care a petrecut. Se pot însă și câștiga și înmulți aceste virtuți. Invățătorul conștient de chemarea sa va căuta mereu să se împodobească cu cele mai frumoase virtuți precum sunt: bunătaea inimii, îndelunga răbdare, iubirea a tot ce e bun, frumos și adevărat, religiozitatea adevărată, dispoziția veselă, conștientiozitatea, voința tare ș. a. m. d. și să se lapede de moravurile rele, de viciu cum sunt: ura, răutatea inimii, josnicia, lenea, egoismul îngust, mârșevenia, firea ursuză etc. etc.

Un invățător cu o temeinică cultură științifică și morală totdeauna e o autoritate. Și pentru autoritatea aceasta nu de puțină volorare e și felul cum se prezintă invățătorul sub toate

aspectele vieții în viața familială, socială etc. ca îmbrăcăminte, curățenie, ca exterior peste tot.

Un învățator cu vestminte rupte, murdare, cu cravata sucită, soios, nespălat, bărbos, cu părul vâlvoi, nu face impresie bună, precum nu face bună impresie nici cel extravagant, eccentric în îmbrăcăminte, în viața privată și publică.

În fine de foarte mare importanță pentru personalitatea, pentru autoritatea învățătorului e *tactul* său *pedagogic*. Ce însemnează a avea tact? Aceasta e greu de definit, dar totuș ușor de înțeles. A avea tact pedagogic e o înțeleg așa, ca învățătorul în orice moment și între orice împrejurări să se știe afla, să știe ce ținută să ia. Tact pedagogic are acela, care totdeauna e chibzuit, să știe transpune în stările sufletești ale altora, să știe stăpâni, nu e implusiv, ține seama de firea copilului, de individualitatea lui, e sever când trebuie numai, încolo e blând, bun, drept, fin, cuviincios, prietenos etc. Învățătorul să nu aștepte dela caracterul oficiului său să-i dea vaza și autoritatea necesară. Acestea să și le câștige prin calitățile sale distinse, prin virtuțile sale, prin puterea personalității sale. Învățătorul să aibă înaintea ochilor săi suflați drept modele demne de urmat totdeauna sufletele mari,

caracterele tari, personalitățile reprezentative, cari ca niște uriași se ridică din mijlocul mulțimii. Aceste personalități marcante, reprezentative le află mai ales în lumea marilor filosofi și pedagogi ai neamului și ai altor popoare, oameni aleși și cum au fost un Gheorghe Lazar, un Eliade Rădulescu, un Mihail Eminescu, un Spiru Haret, un Nicolae Iorga și alții, apoi un Amos Comenius, un Kânt, un Rousseau, un Pestalozzi, un Fichte, un Herbart etc. etc.

Am văzut că numai acel om și deci acel învățator e o personalitate, care are numai calități bune. Dacă un învățator, care e o personalitate, cu elevii săi, adevărat în munca sa strict școlară, obține cele mai bune rezultate, apoi în viața și activitatea sa extrașcolară acesta încă numai muncă rodnică poate face. Cum însă între însușirile bune, între calitățile unui om este și știința, pregătirea temeinică, e natural ca să cerem și pentru viitorii învățători o pregătire cât mai bună și tot mai bună; să cerem ca școala să-i înarmeze cât mai bine cu armele științei. Numai un învățator cu știință solidă poate fi stimat, respectat și urmat de către elevii săi și de către sătenii și orașenii în mijlocul cărora trăiește și muncește. Și pentru activitatea extrașcolară a învățătorului o pregătire solidă e o garanție mai mult, că activitatea aceasta va fi rodnică.

Pentru un viitor învățator, care trebuie să aibă cunoștințe solide multilaterale atât pentru munca lui intrașcolară cât și pentru activitatea sa extrașcolară, este oare deajuns o pregătire de 4 clase primare și 6 clase normale, adevărat o pregătire de 3 ani în plus față de un țăran, care după lege tre-

buc să termine 7 clase? Poate normalistul în timp atât de scurt să-și câștige, să asimileze toată știința din cunoștințele generale și de specialitate și din dexterități de câtă are nevoie? Hotărit nu!

Când lipsa de învățători nu mai justifică să rămănem la școala normală cu 6 sau chiar și cu 7 clase, e timpul să mergim cel puțin la 8 clase. În 12 ani de școală cine nu recunoaște că se poate da normaliștilor o pregătire cu mult mai solidă decât în 10 ani?

Și pentru prestigiul corpului didactic primar e bine ca lângă preotul cu bacalaureat și academie teologică să nu avem în comună învățător cu 6 clase, la care cel dintâiu să se uite peste număr.

Învățătorul poate deveni un factor cultural în viața satului cum îl dorim să fie și cum interesul nostru de a ridica prin cultură poporul nostru cere să fie, numai când are pregătirea de lipsă. Învățătorul înarmat cu știință multă și solidă, adecă cu calități de ordin moral și estetic, ba chiar și fizic suficiente, este o personalitate dela care putem aștepta mult, totul, atât ca muncă și rezultate în școală, cât și afară de școală. Numai acesta își poate îndeplini pe deplin rolul de factor cultural în viața satului.

Grija celor chemați trebuie să fie deci să se deie în școlile normale viitorilor învățători nu numai știință multă generală și de specialitate, ci și educație adevărată. Școala normală să ne dea adecă învățători integri și din punct de vedere intelectual și din punct de vedere fizic, estetic și moral. La primirea elevilor în școala normală, deja să se țină seamă ca cei primiți să fie integri ca fizic și să aibă aptitudini pronunțate pentru învățatură în general pentru muzică și desen în special.

Să vedem pe lângă munca intrașcolară prin ce activitate extrașcolară poate învățătorul înălța pe săteni.

Săteanul trebuie ridicat din punct de vedere intelectual, fizic, moral, estetic și economic. Prin ce mijloace pot realiza aceasta învățătorii? Prin multe. Arăt în cele următoare câteva.

Învățătorii buni în cel mai înalt înțeles al cuvântului atrag copiii la școală și fac progrese frumoase, ieșind din mână lor oameni de ispravă.

Prin frumoase producții școlare fac școala simpatică părinților și publicului din comună.

Pe tinerii ieșiți din școală nu-i părăsesc. Singuri sau în colaborare cu ceilalți factori culturali din comună, preot, notar, medic etc. organizează pe juni în societatea junilor și pe fete în societatea fetelor mari. În cadrul acestor societăți, cari se conduc prin juni și fete aleși de către societățile lor și stau sub supravegherea învățătorilor și a tuturor intelectuali din comună, se țin șezători culturale, cu lectură, coruri, decla-

mări, teatru etc. În Dumineci și în sărbători cântă cu ei în biserică, la sărbători naționale, la hramul școlii și a bisericii și la alte prilejuri potrivite aranjează serbări!

Pe juni îi organizează în societăți de gimnastică și-i încadrează în reuniunea pompierilor. Cu tinerii cu auz muzical formează o fanfară la care pot participa și bărbați căsătoriți și mai în vârstă.

La horă junii și fetele sunt sub supravegherea celor aleși de ei, în comitetele de conducere și sub supravegherea învățătorilor și celorlalți intelectuali din comună.

Când junii și fetele se căsătoresc nu-i lasă să scape de sub influința educatorilor lor, învățători și preoți.

Pe bărbații căsătoriți îi organizează în diferite societăți, tovarășii sau reuniuni, ca societăți de cumpărare (temperanță), de înmormântare, tovarășii pentru asigurarea vitelor, pentru valorizarea laptelui, poamelor, vinului, bucatelor, în reuniuni de pompieri, în bănci populare, societăți de consum etc.

Pe fetele măritate și în general pe femeile le organizează în reuniuni de femei cu scopul de a ajuta școlarii săraci cu cărți, vestimente, mâncare; pe bătrânii neputincioși și săraci și fără sprijin cu hrană, locuință în mici asile, cu vestimente etc. Reuniunea femeilor strânge pe toate căile fonduri pentru a ajuta comitetul școlar la susținerea școlii, pentru înzestrarea școlii cu cele de lipsă, pentru înfrumusețarea bisericii etc.

Pentru a feri poporul, tineri și bătrâni, să se dedeie viciului beției și altor păcate, învățătorii vor înființa de arândul la sate *căminuri culturale*, unde în Dumineci și sărbători și iarna și în alte zile în serile lungi vor avea la îndemână bibliotecii populare bune, vor organiza în cadrul căminurilor serbări culturale cu lectură, declamări, teatru, cor, etc.

Învățătorii destoinici dintr'o comună nu se mulțumesc numai cu organizarea tineretului și poporului din comuna lor în diferite asociații culturale și economice locale, ci mână în mână, cu colegii lor din jur vor organiza serbări comune cu jocuri, gimnastică, întreceri în cântări etc., vor federaliza mai multe societăți economice ca societăți de înmormântare, de asigurarea vitelor, de consum etc.

Cercurile culturale învățătoresci se vor face propovăduitorii acestor idei între săteni, arătându-le toate binefacerile, ce pot rezulta din conlucrarea pe teren economic și cultural.

Ca învățătorii să se poată dedica cu trup și suflet acestei activități multilaterale și binefăcătoare cei în drept trebuie să le asigure existența printr'o retribuție cinstită, ca să nu-i copleșască grija pâinii.

În chipul arătat învățătorul destoinic prin munca lui școlară rodnică pregătește generația de mâine pentru o viață mai superioară; iar prin activitatea lui extrașcolară multilatera-

lă ridică poporul din comună la o viață mai demnă de omul civilizat.

Când învățătorimea română din întreg cuprinsul țării va fi pregătită pentru apostolatul, pe care e chemată să-l facă și acest apostolat îl face cu toată căldura sufletului, poporul nostru va deveni cu adevărat o *națiune*, care știe ce vrea și poate ce voește.

Tot omul matur e o *individualitate*. O colectivitate de individualități, cari au comun limbă, obiceiuri, tradiții etc. e un *neam* sau un *popor*. Precum dintr'o *individualitate* se naște o personalitate prin desbărarea de toate slăbiciunile și însușirea de calități bune, așa și dintr'un popor, care știe ce vrea și care e capabil să-și fixeze idealuri înalte, pe cari cu tenacitate urmărește să le realizeze, se face cu adevărat o *națiune*.

Poporul românesc a devenit o națiune din momentul când s'a născut în el *idea națională*. Și când și-a fixat ca ideal unirea tuturor românilor, ideal pe care prin voința sa l-a realizat, a devenit o *națiune mare*.

Națiunea română va deveni o *națiune tare*, când va fi unită sufletește așa, încât nici un antagonism, de orice natură ar fi el, regional, confesional sau de clasă, nu mai desparte frate de frate și când va desăvârși consolidarea sa în toate direcțiile. Și va fi România tare în special când pătura țărănească, care e temeliea țării, prin numărul ei, va fi ridicată din punct de vedere economic și cultural și când industria și comerțul vor fi în mâni românești.

Acest nou ideal este fixat în inima tuturor românilor buni. Dăscălimba română prin munca, priceperea, iubirea sa de neam va putea contribui mult ca idealul acesta măreț să devină idealul întregii suflări românești și ca și acest ideal să se realizeze.

Ioan Pavel
revizor școlar

Fundamentul școlii active

Sinteză de idei și concepții

Veniți la mine voi, toți cei obosiți, toți cei dezorientați, toți cei săraci cu duhul și-ți vedeă că dacă mă veți cunoaște, numai în mine se va putea afla albia prin care ar trebui să treceți spre a vă orienta pe voi și pe alții. Așa ar putea să-i cheme școala activă pe toți, cari cresc oameni, ce în cele mai hotărâtoare momente se lasă târați de reacțiuni străine lor și nici de cum de un discernământ a propriilor puteri.

Ca să înțelegi ceva în orice domeniu, nu poți decât căutând să faci apel la propria-ți judecată. Cine înțelege prin prisma individualității sale, reacționează după cum își dă seamă și dă naștere la ceva special firii și concepției sale despre lu-

crul conceput. Aceasta-i școala activă, după cum arată și Lay — reprezentantul acestui curent luat în integralitatea lui : percepțiune proprie, fie a unui obiect, fie a unei chestiuni, fie a unei idei, prelucrarea în conștiință și expunerea sau execuția rezultată firesc din primele două.

Școala activă, sau curentul pentru trezirea activității spontane și *proprie* în domeniul fizic și psihic, n'ar fi putut lua mare avânt numai prin crâmpetele abstracte, preconizate de marii pedagogi premergători actualelor stări educative ; a trebuit ca o evoluție a factorilor de cultură să determine aceasta. Așa că ce-a fost făcut ca acest suflu educativ să preocupe actuala lume școlară, a fost inflăcărea către noile concepții de viață și înaintarea științifică a studiilor, de care ne ținând seama — fără risc — nu mai poate fi progres. Înaintarea biologiei, psihologiei, sociologiei și pentru orientarea morală tarebuinta etice, toate — direct sau indirect — au contribuit a fi puncte de rezim pentru școala activă.

În raționamentele lor și-n subtilele observații, filozofi și pedagogii mai ales ulterior renașterii, au întrezărit în bună parte ideile călăuzitoare de acum ale școlii. N'au avut însă, acea putere de convingere asupra masei educătorilor prin faptul că nedispunând de așa mijloace de scrutare a realității, concepțiile lor bune rămâneau ca unele din multiplele opinii. Lumea dezorientată nici nu știa atunci dacă-s adevăruri sau simple ipoteze. Așa a fost în vechime cu Socrates, care prin metoda sa euristică — ce constă în întrebări și răspunsuri, — făcea atunci ceia ce numai în ziua de azi s'a documentat științific — trezea activitatea proprie. Nu s'a aplicat metoda sa nici chiar de Elini — nu mai vorbim de evul mediu.

Ulterior Renașterii după multe păreri bune ca : a lui Rabelais, Montaigne și marele restaurator Bacon — mai ales —, Descartes afirmă că toți oamenii sunt egali în judecată ; deci trebuie un bun exercițiu educativ al rațiunii proprii, prin punerea acesteia în activitate.

Bazat în bună parte pe părerile înaintașilor săi și ale lui Locke, genialul Rousseau a dat la iveală, nici mai mult nici mai puțin decât ceia ce trebuie să-ne intereseze în școala activă. Școlarul — zice el — să-și întemeleze ceia ce știe nu pe ceia ce i-ai spus tu, ci pe ceia ce a înțeles el ; să nu învețe știința ci s'o găsească. Prin activitate fizică „Emil“ trebuie să-și fortifice corpul, care fiind slab slăbește și sufletul.

Prin Basedow ideile lui Rousseau, se aplică în Germania și se continuă sub forme originale prin neo-umanistii Herder, Goethe etc., ajungând la un practician adevărat a acelor idei, la Pestalozzi. Ajutat de practica săvârșită în localități din Elveția — mai ales la Iverdun — el a putut să se convingă de existența germenilor de activitate la copil, cari fiind în stare de nelucrare, trebuie numai ațâțați. Pune la baza învățământului intuiția, care-i fundamentul conștiinței omenești.

Dintre moderni, Herbart — cu toate că de mulți este desconsiderat pentru psihologia sa matematică neaplicabilă — a adus un mare folos educației. Cere ca educația să întregască contactul cu lucrurile prin dezvoltarea interesului multilateral. Un altul, Diesterweg pretinde să recoltăm mai mult decât semănam. Cum aceasta? — Prin trezirea activității spontane.

Fröbel este un demn urmaș a lui Pestalozzi; el consideră pe om o ființă capabilă de activitate. Când este copil, omul și-o manifestă prin joc. Astfel recomandă jocul în comun și iată nașterea „grădinii de copii”: *Kindergarten*.

Am spus — numai aceste răslețe idei n'ar fi putut convinge pe cei interesați, dacă nu veneau în ajutor și alte orizonturi. O bună parte din ideile școlii active sunt răsunetul unei mișcări filozofice, mișcare începută chiar cu părinții filozofiei moderne: Descartes și Bacon. Nu ne putem închipui școala activă fără să ținem seama de esența ideilor dela baza ei și filozofia modernă a contribuit la aceasta.

Influențat de Kant, Schopenhauer — *printr'o altă metodă*, — îl depășește pe acesta ~~probând că se poate cunoaște și „Lucrul în sine“~~. O cercetare internă a omului — prin analogie, duce la cunoașterea a tot cosmosul; pentru că omul nu-i ceva separat de ființele și lucrurile exterioare — se deosebește doar în formă în fond este același. Esența ființei noastre este „voința de-a trăi“, chiar corpul este realizarea acestei voințe. Distruge deci, ideia despre primatul intelectual, reducându-l la un simplu (*no-rosos*) accident.

„Lumea ca voință și reprezentare“)

Solitarul Nietzsche, reia ideia lui Schopenhauer, asupra primatului voinței — după el: „voința de-a fi tare“ și preconizează prin nimicirea celor slabi „supra-omul“. Acest supra-om nu se lasă influențat de mediu; este o individualitate distinctă, ce și creiază singur drumul de urmat și scopul, ne ținând seama de mijloacele întrebuintate. Binele și adevărul există numai într'atât întru cât ajută la formarea acestui „aristocrat“ om a lui Nietzsche. Consideră creștinismul și democrația — adăugând și alcoolismul — ca cei mai mari răufăcători ai omenirii. El deci susține morala celor tari. Deci mare rol joacă aici voința individuală.

Wundt, Paulsen și apoi francezul Bérghson, fiecare adăugând idei de valoare și orientând mai favorabil conștiințele, reiau, sub alte aspecte însă, voluntarismul (ideia primatului voinței). Wundt prin suflet înțelege „impulsia voinței“ care pentru el, este principiul vieții; este într'o strânsă legătură cu totalitatea fenomenelor biologice (animism).

După Paulsen, în aflarea cunoștințelor și-a perceperea lor tot voința este cea mai tare. El par'că se ridică în contra tendinței lui Nietzsche și a premergătorului său Schopenhauer — cari nu dădeau cuvenita atenție elementului sufletesc. „Căci voința *psihomorală* este în orice caz singurul lucru care dă va-

loare și însemnătate acestei realități“. („Introducere în filozofie“).

Mai în zilele noastre Bergson — prin al său „elan vital“ — aderă mai departe la acea cheie a existenței : voința.

„Filozofia activistă“ a lui Fichte, a contribuit chiar direct la bazele unei concepții active de educație. Principiul întregului Univers este „libertatea absolută“ sau „eul activ“, căci esența eului este acțiunea. Când „eul activ“ își dă seama că mai există un „eu afirmat“, din conexiunea acestor două euri individul se afirmă sau este conștient de sine. Aceasta se poate — să fim conștienți de existența noastră — numai în urma acțiunilor. Activitatea deci este baza existenței.

Cei ce-și dau seama că trebuie să crească oameni, nu caricaturi se folosesc și de rezultatele Biologiei. Astfel s'a căutat a se ține în mare măsură seama de adevărurile ei. Poate că filozofii amintiți, fără sprijinul acestei științe, nu se încumetau la acele păreri.

Orice ființă reiactionează la impresiile dinafară prin expresii. Ființele monocelulare reiactionează în întregime pe când cele policelulare își au fiecare acțiuni divizate. Cea ce determină viața este tocmai acest act de reiactionare ; materia moartă nu săvârșește acțiuni și expresii. Prin reiactionările ce le produce individul este capabil să se adapteze la mediul înconjurător și prin urmare își determină existența. Herbert Spencer spune că : „viața este o continuă adaptare la mediul fizic“. Dacă materia moartă n'ar fi influențabilă și capabilă de schimbare, ar fi expusă pierii.

Organismul trăind în mediul social, este nevoit să se adapteze acestuia și fiindcă nu se poate într'un mod automat în așa mare complex de acțiuni, i-a trebuit ceva să-l călăuzească și s'a născut astfel conștiința din necesitate organică. Biologia a formulat prin Haeckel teoria biogenetică : dezvoltarea individului repetă fazele dezvoltării speței, sau ontogenia repetă filogenia. Aceasta însă se poate admite numai în formă, în esență nicidecum. Oare există acea delicateță într'o oarecare fază antropologică ce există la copilul din ziua de azi.

Trebuie s'admitem că din timp în timp ființele se depășesc, căutând să evolueze din acele stări primitive.

Această teorie — cred — a contribuit mult la nașterea a celei școli active manualiste sau „școala muncii“. Să se țină seama de aceasta numai întrucât nu este contrară produselor traiului în comun și tendinței evolutive. Va trebui după cum arată D-l Dr. Petrescu în lucrarea sa „Școala activă : o scaldare în real și un sbor spre ideal.

Acest neajuns se completează, întregind în mare măsură baza școalei active prin psihologie. Dela început marii educatori și-au bazat procedurile lor educative, pe cunoașterea intimă a omului și copilului — ce n'o poate da decât psihologia. Astfel după alți înaintași ca : Rousseau, Pestalozzi etc., cari cer

să se urmeze în educație conform naturii, Herbart caută — convins de marea ei necesitate — să ridice psihologia la rangul de știință de sine stătătoare, cea ce nu s'a prea putut realiza în practică. Educatorul poate să stăpânească pe copil numai prin cunoașterea lui intimă, care nu se poate face decât prin observații asupra copilului. S'a observat la copil o mare înclinare spre activitate spontană, manifestată la început mai alse prin joc.

În școala pasivă, această înclinare firească a lui nu mai poate să-i ajute la nimic, trebuie să primească totul ca un receptor de telegraf. Adevăratul concept al educației noi însă, este să desvolte calitățile înăscute ale individului.

La orice impresie primită copilul reacționează activ, dacă este pus în condiții favorabile de activitate; deci trebuie să se trezească această, făcând apel la partea voluntară din noi — la inima copilului. Dacă nu, n'am pășit mai departe, ci am regresat.

Dându-și seama scrutătorii naturii omului și copilului, că psihologia nu-și poate avea legile generale, cum ar fi vrut Herbart, fiind fiecare individ ceva distinct, s'au gândit pentru directiva în viață să studieze indivizii ca atare și să poată face diferențieri după cazuri analoage. Astfel s'a născut psihologia diferențială, reprezentată prin W. Stern. Psihologi ca: Alfred Binet și Simon formulând o scară a inteligenței au căutat să-i selecționeze pe cei normali de anormali și pe cei supra-normali, făcând să se adapteze educație după creințele indivizilor. Ținând aceștia seamă mai mult de inteligență și având metode de observare cam artificiale s'au căutat alte metode, cari să corespundă omului în întregime — și ca sentiment și voință. S'au întocmit astfel „fișe de observație“, cari mai mult sau mai puțin dau o icoană fidelă a tendinței de activitate spre care înclină copilul — observându-se în fața situațiilor reale.

Trebuie să existe strânsă legătură între ideie și faptă; deci cum să se poată pedagogicește veni, în ajutor copilului? Observându-se rolul în această privință a imaginilor Kinestetice (de mișcare a mușchilor), s'a simțit necesitatea de a se deprinde astfel de imagini, prin exerciții de acest gen. Percepțiunii și prelucrării, astfel, ușor să-i poată urma executarea actului.

Reprezentarea astfel, să fie nedespărțită de manifestare, ideea de faptă. Cum activ fiecare percepe și-și reprezintă, după individualitatea proprie, se va naște prin așa imagini și o activitate proprie. Iată profitul real ce-l ia școala din astfel de observații a naturii interioare a indivizilor.

După cum spune Aristotel: partea nu-i separată de tot, nici individul nu trebuie să-și conceapă un drum aparte de fenomenele sociale; trebuie să căutăm pentru școala activă rădăcini și în Sociologie. „Societatea este mediul natural și necesar al individului“ (I. Dumas).

S'a constatat de sociologi ca: Durkheim și Ross, că mani-

festarea sufletească a omului — conștiința — este tocmai rezultatul traiului în societate. Activitatea omului este determinată de mediul exterior — care-i și societatea —, deci fiind un mediu de viață, are de multe ori puterea de-a schimba însușirile naturale — cazul cu conștiința. Se va lăsa libera dezvoltare a indivizilor în cadrul moral însă, căci numai așa se vor putea naște personalitățile. Nu patul lui Procust deci, ci manifestarea după activitate proprie. Numai așa se vor vedea individualități distincte, cari privite în general vor forma armonia socială. Tot din necesitate socială s'a născut școala, care deci este un produs al acestui mediu. Dar la rândul său acest organ social, are și trebuie să aibă rolul de modificatoare a masei societății; zic a masei, căci la concepțiile inițiale și verosimile ea trebuie să se potrivească.

În societatea în care trăește, omul trebuie să fie călăuzit și moralicește; concepția lui Nietzsche putându-se aplica mai mult la ființe cu morala lui Hobbes. Etica îi stă în ajutor omului spunându-i că activitatea să-și aibă în țintă și moralitate. Inteligența trebuie să fie în funcție de moralitate, fără care societatea nu poate să existe. Altfel tinde să se suprimă, a-și distruge factorul ce-a produs-o — societatea — făcând să tindă omul spre animalitate. Etica ne arată că formarea de personalități morale ar trebui să fie ținta educației. La această părere au aderat toți cei ce s'au ocupat serios de scopul școlii.

Oare se poate prin școala activă — ce vorbeam — este și răsunețul filozofiei voluntarizate — să se formeze acele personalități morale în sensul cel mai umanitarist? Omul nu trebuie privit numai din punctul de vedere al voinții, căci cu toate că voința ar fi esența ființei, omul are un plus și acel plus este intelectul — norocosul accident. În școala activă cei ce-au ținut seama mai mult de această latură, au căzut în unilateralitatea materialistă ce s'a manifestat mai ales în America și Germania. În America reprezentată prin John Dewey, în Germania prin Kerschensteiner și Palest. Această concepție pune activitatea musculară mai presus de cea psihică.

Unii s'au convins de neajunsurile acestei porniri — căci materialistii sau manualistii condamnăm școala cărții, au căzut în extremul de-a n'o mai folosi — și spre a nu neglija nici intelectul, recomandau atâtă știință câtă se poate realiza în practică; muncă intelectuală nu mai atâtă cât este posibilă de a-se exterioriza materialicește. Școala activă însă, nu trebuie să privească realitatea numai prin prisma hedonismului și utilitarismului, ci trebuie ca prin activitate spontană să educe și intelectul — fără a se gândi numai decât la realizări materiale. Această concepție, cere trezirea activității pentru toate funcțiunile sufletești și fizice prin exerciții corespunzătoare. Numai aceasta poate fi școala activă integrală. Prin experiențe și păreri mai recente s'a arătat aceasta. Așa Fay în „Tatschule“ a dovedit că celelalte două concepții nu cadrează cu realitatea.

Dacă facem o privire retrospectivă asupra fundamentării școlii active, trebuie în concluzie să ținem seama, — de sigur și cu rezerve — de aceste adevăruri.

Astăzi par'că chiar și la noi se observă o tendință a scriitorilor — ca o reacțiune contra filozofiei germane amintită — să sprijine profitele culturale produse ale intelectului. Se caută o rezistență a „tradiției occidentale și a „ideei creștine“ contra acestei porniri de sugrumare, ce s'a arătat mai ales în cauza războiului trecut la Germani. Este însemnat de-a se arăta în această luptă contra tendinței germanice și asiatice sau panslavistice, numele lui Henri Massis care „par'că are inițiativa acestei lupte“ a culturii contra inculturii.

Trebuie s'afirm — după părerea mea — că poate porniri nietzscheniene să fi contribuit la formarea școlii active; dar nu i s'a dat directiva cuvenită: „spritualo-idealista“. Nu lăsați în părăsire spiritul și nu-l veți lăsa numai căutând a-l face să-și manifeste activitatea spontană și individuală.

Când fiecare educator se va convinge barem în parte de adevărurile expuse mai sus și va avea posibilitatea de a-le aplica, va putea spune și „viața școlară“ a noastră, — tinde spre viață.

BCU Cluj / Central University I. Apahideanu, inv.

Reforma învățământului științelor naturale

La adunarea generală a secției județene Cluj a Asociației învățătorilor, care a avut loc la 24 Iunie, d. I. Nisipeanu, apreciatul om de școală, a ținut o conferință pe care o rezumăm:

Dl. prof. I. Nisipeanu și a început conferința cu constatarea unor defecte mari, pe cari le are învățământul azi, defecte care sunt: *uniformitatea programului analitic* pentru toate școlile primare din țară, deși ele sunt în situații geografice cu totul diferite; un slab aparat de intuiție a fenomenelor, aparat care foarte adesea se mărginește la arătarea unor tablouri, mai adesea lipsite de orice estetică, sau și mai rău, la niște figuri schematice din carte. Din cauza insuficienței aparatului de instituțiuni științifice, în școală se predă mai mult în mod verbalist, teoretic, fără a fi pus copilul în legătură cu practica vieții.

Pentru remedierea celui dintâi defect, acela al uniformizării programatice, I. Nisipeanu a propus ca pe viitor programul științelor naturale să se adapteze nevoilor regionale, spre a se putea porni în predarea lecțiilor dela adevăratul aparat apercceptiv al copiilor, care aparat variază după localități. D-sa a și dat citire unei schițe de progrm, întocmită pe baza principiului elasticității *regionale*.

În ce privește remediuul celui de al doilea defect, al insifi-

cienței aparatului de mijloace intuitive, dl Nisipeanu, după ce face o critică amănunțită a actualelor mijloace de intuiție, ajunge la concluzia, exprimată răspicat: cunoașterea naturii trebuie să se facă în natură, prin intuiții senzoriale directe. De aceea excursiunile cu scop științific constituiesc cel mai bun mijloc de intuiție.

Porbind însă dela constatarea foarte veridică, că spre a se folosi în mod fructuos excursia, e nevoie de o pregătire anterioară, pentruca școlarii să nu se găsească deodată în fața unui dedal de fenomene și a nu le fi simțurile paralizate de confuziunea haosului de fenomene, cari li se prezintă în natură deodată într-o complexitate externă, conferențiarul arată prin argumente psihologice temeinice, că școala pregătitoare cea mai bună pentru intuiția naturii, o constituiesc descrierile plastice, artistice și narațiunile vii, dinamice. Narațiunile și descrierile poetice transfigurează intuițiile anterioare ale copiilor, devenite banale și deci neinteresante, prin repetiția zilnică și le face dintr'odată iarăși interesante, dându-le o haină nouă. Pe urmă, după ce s'a trezit acest interes nou pentru intuiții vechi, cunoscute: cum sunt animalele văzute zilnic, plantele, obiectele casnice, copiii le vor observa în intuiție directă mult mai bine, și cu mai multă atracție. În însuși interesul unei intuiții directă cât mai intensive a naturii, conchide dl Nisipeanu, trebuie să recurgem întâi la arta descrierii și narației, mai ales că acestea constituiesc cea mai bună școală pregătitoare a cunoașterii științifice a naturii.

Mulțimea exemplelor aduse în sprijinul acestei concepții metodologice de dl Nisipeanu, argumentele întemeiate pe cele mai noi teorii ale psihologiei infantile, au făcut expunerea d-sale foarte vie și foarte luminoasă.

Cronică

Convenția școlară româno-Iugoslavă. Deși țara noastră și Jugoslavia au multe interese comune de apărare totuși pe terenul școlar nu ne putem înțelege cu ei. Deși noi am avut două învoeli cu ei, n'au voit să respecteze nici una. Prima a fost cea făcută la București în 1913 făcută între Titu Maiorescu și Pasici. În înțelesul acesteia ni se garanta dreptul de a înființa și susținea școli pe seama românilor din Macedonia. Astfel statul român a și ridicat în Bitolia un liceu, o școală normală și mai multe școli primare. Vecinii noștri la început le-a și încuviințat funcționarea. Indată însă ce a încetat războiul cel mare pe toate le au închis, pe motiv că între cei doi mari bărbați de stat ar fi existat o convenție verbală, prin care România să angajase că indată ce Sârbia ar fi atacată noi imediat a doua zi să-i și sărim în ajutor. Cum însă în războiul mondial România a intrat abea cu 2 ani mai târziu, în 1916, — convenția a căzut

și prin aceasta frații iugoslavi deslegați de obligament. La această măsură guvernul nostru nu știu să fi reacționat cu nimic.

După noua orânduire a țărilor succesoare monarhei austro-ungare, noi Românii rămăsesem în teritoriul nostru cu câțiva vecini iugoslavi, în ținuturile Timișoarei, iar ei rupseră comune întregi din partea vestică a Banatului. Se împunea deci o nouă convenție, prin îngăduiri reciproce. Astfel după o târguială de 4 ani — începută în 1923 și terminată în 17 Aug. 1927, — am ajuns la înțelesul ca în cele 2 clase primare instrucția să se facă exclusiv în limba maternă a elevilor, iar din cl. III în sus să se propună anumite obiecte și în limba sârbească. În ce privește școlile secundare se hotărâse ca guvernul iugoslav să creeze o catedră de limba și literatura română pe lângă liceul și școala normală din Vârșet. Invățătorii și profesorii se vor recruta dintre supușii iugoslavi. Într-un cânt între aceștea nu s'ar găsi oameni calificați, se va permite aducerea lor și din România. Acest înțeles a fost luat pe baza de reciprocitate.

Oamenii noștrii au voit ca aceste învoieli să fie consfințite prin forme internaționale ratificate și confirmate prin cele 2 Parlamente, român și iugoslav. Vecinii noștrii nu s'au învoit, cerând ca aceste hotărâri să se treacă în un simplu Regulament. Oamenii noștrii s'au învoit și așa. Și dacă noi îl observăm, ei nu l'au pus în aplicare, pe motiv că opoziția condusă de *Svetozar Pribicević* le-ar face greutăți.

Ba mai știm că pe când statul nostru lasă ca tinerii iugoslavi din teritoriul român să-și facă educația pe pământul sârbilor, ai noștrii sunt oprîți prin ordonanța din 10 Febr. 1928 de a face studii în România.

Și pe când Sârbii sunt hotărâți să ridice la Becicherec un cămin mare național pentru adăpostirea tinerilor din teritoriul român noi, ne resemnăm, la o atitudine binevoitoare.

Și oare până când? Nu înțeleg oamenii noștrii de stat să aplice aceleași măsuri? Pentru ce noi să le îngăduim lor totul, iar ei nouă nimic? Această înseamnă prietenie și raporturi de interes comune? Pentru ce nu aplicăm formula veche a Coranului: „*dinte pentru dinte și ochiu pentru ochiu.*”

Inspecție ministerială la granița de Vest. În ziua de 27 Maiu a. c. Dl ministru a Instrucțiunii *dr. C. Angheliescu* a întreprins o largă inspecție școlară la granița de Vest a țării noastre, care formează a II-a Regiune școlară. Inceputul s'a făcut în comuna Valea Drăganului unde s'a ridicat o nouă școală primară care poartă numele generalului Anastasiu, președintele comitetului școlar al județului Cluj. De aci s'au vizitat școlile din județul Sălaj, comunele Boian, Stârciu, Răstolțul, Vascapană, Rachiși, Gălpăia, Chechis, Var, Jibău, Brünșă, Năpradea, Chend, Năhău, Băsești, apoi s'a trecut în județul Satu-Mare unde s'au vizitat comunele, Făseasa, Lazur, Culciul Mic și Satu Mare. În județul Maramureș Borșă-Gara, unde s'a cumpărat o clădire frumoasă, Seliște, Strâmtura,

Bârsana, Oncești Nănești, Vad, Crângul Negru, Crăcești și Sighetul Marmației. De aici întors în Bihor au vizitat toate școlile din Oradea și Luncașul de Jos, Tileagd, Lăcădat, Ineu.

Intrebat dl. Ministru dr. C. Anghelescu, ca să-și spună părerea asupra vizitei, a declarat următoarele:

„Am vizitat patru județe: Sălaj, Maramureș, Satu-Mare, Bihor: Atât școlile din oraș, cât și o parte din noile construcții școlare din aceste părți. Impresiunea ce am avut vizitând școlile românești a fost mai mult decât satisfăcătoare. Comparând situațiunea de astăzi cu cea de acum patru ani când am fost pentru ultima dată și am vizitat aceste școli, găsesc o deosebire extraordinară. E un progres uimitor care face cinste întregului corp didactic din această parte a țării. Dascălii grăniceri au făcut adevărat apostol.

Impresiunea profundă ce mi-au lăsat atâte școlile din oraș cât și cele din sate a fost împărtășită de acei cari mă însoțeau; în special de un reprezentant al presei italiene care a rămas uimit că s'au putut face progrese atât de mari într'un timp atât de scurt.

S'au clădit în toate patru județele foarte multe școli primare în comunele rurale. Cele începute acum câți-va sunt unele terminate, altele în lucru.

Ceeace pot spune este că am observat în toate părțile un avânt și o mare însuflețire. Am pus elevilor din diferitele școli întrebări din Istorie, Geografie și alte materii. Răspunsurile au fost foarte satisfăcătoare. Aceasta ajută la evidență că dascălii și-au făcut datoria și merită toată lauda.“

La rândul nostru suntem și noi mulțumitori Dlui Ministru, pentru felul cum dă expresie mulțumirei sale. Și suntem siguri, că dacă ar cutreera ori care parte a Ardealului, tot numai mulțumiri ar găsi, fiindcă dascălul acestor plaiuri, a fost și este omul datoriei.

Și când toată lumea este convinsă de acest adevăr împreună cu „reprezentantul presei italiene“ pentru ce Domnii dela București sunt așa de zgârciți în recunoașterea drepturilor câștigate de dascălul ardelean? Pentruce în viața noastră școlară mereu să auzim suspinurile celor 500 de învățători neincadrați? Pentruce 150 de învățători ardeleni incadrați ca voluntari în armata română să nu aibă dreptul la gradația militară? Pentruce li se fac atâtea greutăți la înaintarea în grade și trecerea la orașe trecându-le pe dinainte alții și mai tineri și mai puțin merițuoși?

Iată atâtea întrebări la cari noi nu le putem da răspuns. Să va găsi cineva să ne lămurească?

Comemorarea poetului Vasile Alexandri. De o vreme încoace noi românii încă am început să ne prețuim oamenii noștrii mari. Așa am avut sărbările aranjate întru pomenirea lui *Avram Iancu*, *Saguna*, *Coșbuc*, iar acum mai recent *Vasile Alexandri*. Cu acest privilegiu marelui poet la Mircești i s'a ridi-

cat și un mausoleu în care i s'au așezat rămășițele pământesti.

Și merita de mult să-i se facă acest lucru. Dar decât de loc tot mai bine e și mai târziu, căci prea i-a fost bogată activitatea. Nici nu vom cerca să apreciem foloasele ce le-a tras neamul nostru pe urma acestui mare scriitor. Vom desprinde însă din viața lui numai două momente foarte caracteristice, cari ni-l arată pe *Vasile Alecsandri* ca pe un mare precursor a zilelor glorioase de astăzi. Astfel la 1878, după războiul independenței, scria d-lui *Iacob Negruzzi* următoarele: „*Va veni o zi în care vom asista la o colosală dărâmare de imperii și în aceeași zi de vom fi pregătiți vom revendica tot ce a fost și este al nostru*“.

Iar mai târziu, cătră sfârșitul vieții sale, scria preținului său *G. Bengescu*.

— „*Un singur lucru mai doresc, deși nu sunt chemat a-l privi cu ochii: e ca la bătrânețe generația Diale să vadă scumpa noastră Românie încă și mai mare și mai puternică decât astăzi.*“

„*Am absoluta convingere că aspirațiunile noastre cele mai ambițioase cele mai îndrăznețe se vor realiza într-o zi grație patrimoniului românilor...*“

Și convingerea lui exprimată în atâta încredere s'a realizat. Dovadă mintea lui clară care a prevăzut cu atâția ani înainte viitorul de aur al țării sale. Și fiindcă el în felul acesta a știut întări nădejdele neamului său în apropiata sosire a zilelor glorioase de libertate și întregire națională merita comemorarea ce i s'a făcut. Invățătorimea ardeleană, care în vremile de urgie a asuprirei străine să insenină cetind poezia și proza, și înveselea judecând vodevilurile pline de humor a fecundului scriitor, aduce modestul său omagiu, în fața moaștelor sale sfinte așezate în noul mausoleu dela *Mircești*.

Muzeul etnografic din Cluj. În prezența personalităților culturale în frunte cu *Di N. Iorga*, marele dascăl al nației, s'a inaugurat în ziua de 17 Iunie Muzeul etnografic al Ardealului, condus cu destoinicie și pricepere de profesorul *Romulus Vuia*. Din desfășurarea acestui eveniment cultural, desprindem cu vădită satisfacțiune un moment de care ne mândrim. Toți conducătorii acestui așezământ sunt răsăriți din rândurile noastre. Directorul *Di Romulus Vuia* este fiul colegului nostru mai vrăstnic *Di Iuliu Vuia*, președintele de onoare al Asociației învățătorilor ardeleni. Pus dintru început în fruntea institutului a dovedit o pătrundere adâncă a problemei muzeale închinându-și întreaga sa activitate acestei tinere științe. Persoana lui este o garanție că Muzeul etnografic al Ardealului, va deveni în foarte scurtă vreme instituția care va da cea mai înaltă contribuțiune la cunoașterea vieții și civilizației poporului român. Un harnic și priceput colaborator al d-lui *R. Vuia* este *Di I. Mușlea*, doctor în litere și fost elev al școlii de Antropologie din Paris, care ocupă funcția de custode al muzeului.

Di Mușlea este fiul învățătorului *Candid Mușlea* din Brașov.

Dsa a fost, pe timpul studiilor universitare făcute la Cluj, intern al Căminului nostru Casa Invățătorilor, beneficiind de bursă dela Fundațiunea Gheorghe Lazar. Este cunoscut dăscălimii noastre din articolele sale publicate mai recent în revista „Invățătorul” tratând cu multă înțelegere rolul invățătorimii în jurul literaturii folkloriste.

Al treilea colaborator al dlui R. Vuia este colegul minoritar Andrei Oros, fost invățător în Apahida, un vechii și pasionat cercetător și colecționar în domeniul etnografiei, având calitatea de conservator al Muzeului.

Iată momentul care ne procură o deosebită bucurie căci prin dânsii este reprezentat corpul invățătoresc care dă valori neprețuite pentru promovarea culturii și științei românești.

Noi dorim din tot sufletul ca aceasta instituție să-și poată îndeplini în toate amănuntele programul său, iar pentru aceasta îndemnăm pe invățătorii ardeleni să răspundă apelului pe care conducătorii Muzeului etnografie intenționează să-l facă către intelectuali dela sate, în scopul colecționării materialului necesar dezvoltării acestui institut de capitală importanță în viața noastră națională.

Cartea de cetire pentru adulți este obiectul unui nou concurs al „Casei Școalelor”, publicat zilele trecute și având ca termen al predării manuscriselor ziua de 15 Decembrie 1928. Cartea de cetire pentru adulți, bine și atractiv întocmită, cuceritoare de suflet și bogată în utilitate, în cadrele învățământului nostru complimentar cum și a educației postșcolare a țaranului, este o lipsă dureroasă care se resimte, și o neglijență națională cu consecințe fatale. Golul explicat prin lipsa ei, ca legătură între școala teoretică și aplicația practică în viață, se arată mai ales la instrucția din armată, unde o mare parte a recruiților încorporați, desobișnuși de atâta timp cu cartea, trebuie să reînceapă aproape elementar scris-cetitul. Concursul „Casei Școalelor” instituit pentru o astfel de carte, 3 premii: I-ul de 60.000 lei; al II-lea de 40.000 lei; al III-lea de 20.000 lei. Am dori ca înfrângând nepăsarea de care suferă parțial pentru chestiunile de acest fel, scriitorii noștri cei buni, să ia parte și ei la concurs, căci ca valoare practică, o astfel de lucrare, pentru cultura românească face cel puțin cât un bun român. Să nu se uite apoi pilda marelui Coșbuc, care a scris multe cărți frumoase pentru popor și care totuși a rămas cu faima unuia dintre cei mai mari poeți.

Iredentismul în școlile ungurești. Citim într-o gazetă locală următoarele rânduri, pe cari le publicăm și noi pentru ca cititorii revistei noastre să cunoască care sunt subiectele la compunere în școlile din Ungaria:

„Elevii din clasa a patra primară au primit la lucrările în scris lecția, de a descrie influința ce o are asupra lor granița stabilită de tratatele dela Trianon. Iată ce scrie un copil de zece ani:

„Granița Trianonului este cea mai mare nedreptate a lumii.

Ea ne-a răpit toți munții. Ea a despărțit de noi cinci milioane de unguri, cinci milioane de frați maghiari, cari nu mai au voie, să vorbească ungurește, nu mai pot cânta ungurește, cărora li s'a interzis, să zică în ungurește rugăciunile. Neamul nostru a avut și până acum să îndure multe. Peste suferințele trecutului a venit una nouă, mare și îngrozitoare. Sufletul meu plânge amar, când privesc linia roșie internă de pe hartă, — ah, nici nu pot spune, cât mă doare — granița Trianonului. Da, când văd linia roșie internă și când o aseamăn cu cea externă și văd partea nordestică, nordvestică și sudestică a țării unde sunt munții cei înalți, bogați în aur, argint și aramă, cari nu mai sunt ai noștri. Ni s'a luat frumoasa baie dela Teplitz. Și ni s'a luat și frumoasa capitală a mândrului Ardeal, Clujul. Aici în Szentlélek-utea s'a născut Regele Matia... etc."

Congresul Asociației noastre din Ardeal. Conform hotărârii Comitetului central, luată în ședința din 23 Iunie a. c., Congresul învățătorilor ardeleni va avea loc în zilele de 26 și 27 Aug. e. în orașul Turda, cu un program vast și atrăgător. Programul întreg va fi publicat la vreme. Ținem să anticipăm că Dl Iuliu Hațieganu, distinsul profesor la facultatea de medicină a Universității din Cluj, va ține cu acest prilej o conferință din domeniul igienei sociale. — Rugăm pe toți președinții de secții, să ne trimită urgent Rapoartele despre activitatea anului 1927—28, să achite coizațiile către centru, și să ia măsuri, prin comitetele lor, ca să fie reprezentate la acel congres, cel puțin prin 3 membrii.

Știri îmbucurătoare. În numărul 5 al revistei noastre am arătat ca pildă de urmat pe un coleg bănățean care, entuziasmat de grăitoarele progrese realizate de Banca Invățătorilor din Cluj, a iscălit singur 100 acțiuni din noua emisiune, înscriindu-se prin aceasta între fruntașii întemeietori ai institutului nostru. Suntem datori acum să aducem tot pe calea aceasta, a publicității, omagiile noastre altor vrednici prieteni și colegi din județul Someș, cari cu mult chiar mai înainte, și-au făcut un întreg program al activității lor, în cadrele mișcărilor noastre dăscălești, pășind cu o deosebită râvnă la organizarea economică a învățătorimii județului Someș. Sunt colegii noștri I. Moldovan, revizorul școlar, Ioan Roman subrevizor, Virgil Pop, președintele secției județene a Asociației noastre. Apoi subrevizorul N. Cristea și de toți iubitul frate Ioan Bunca.

Revizorul I. Moldovan, s'a pus în fruntea acțiunii, îndemnând pe toți învățătorii județului Someș, să iscălească acțiuni la Banca Invățătorilor. La stăruința lui nici un învățător nu s'a subtras dela aceasta obligațiune morală. Subrevizorul școlar I. Roman, a iscălit singur 100 buc. acțiuni, făcând astfel dovada sentimentelor sale de adânc înțelegător al mișcării învățătorimii ardeleni. Virgil Pop, harnicul președinte al secției, care cu firea sa calmă, și judecata trează, a reușit să înfăptuiască în Someș un organism viu al învățătorimii, apoi N. Cristea care și-a câștigat

mari merite în jurul încassării ratelor pentru acțiunile subscrise, precum și I. Bunca, neprețuitul sfătuitor al tuturor intențiunilor bune.

Munca armonioasă a acestor oameni a dat rezultate admirabile. Dintr'ânsa a răsărit ca prin minune sucursala Băncii învățătorilor cu sediul în Gherla, care deși pusă în picioare abia de 8 luni, rulează cu un capital de 2.000.000 Lei, astăzi, din care centrala noastră dela Cluj, a dat doar 300.000 Lei, restul este al dăscălimii din jud. Someș, acții vărsate și depuneri adunate. Cifrele vorbesc mai mult decât orice.

Aducem acestor muncitori și tuturor învățătorilor jud. Someș, cuvintele noastre de profundă stimă și admirațiune, socotindu-i o forță creatoare, menită a duce tot mai departe flamura redesteptării corpului învățăoresc pe drumul triumfului și izbândei curate. Aceste fapte pot servi drept îndemn pentru învățătorii celorlalte județe.

Învățătorul-dir, Gavril Hodiş din Fizeșul-Gherlei apoi, a iscălit și dănsul 100 acțiuni din noua emisiune, și a conlucrat mult pentru sprijinul băncii, aducând mai multe depuneri.

Se sporește numărul celor înțelegători: Conducerea organizației noastre din Bistrița ne anunță cu vădită bucurie că în județul Năsăud, însufletirea pentru noua emisiune la Banca Învățătorilor este la înălțime. Astfel *învățătorul dir, Ioan Manciu din comuna Cristur*, a iscălit singur 100 acțiuni, pe cari le-a achitat imediat. Deasemenea un coleg din județul Cluj, I. Anghel, a iscălit tot 100 acțiuni.

Arătăm pe acești colegi ca o grăitoare pildă de înțelegere a rosturilor noastre și mărturisim că avem acum cea mai deplină asigurare a unei reușite neașteptate.

Magna cum laude. Vestim tuturor colegilor cu vădită bucurie, că fiul colegului nostru Aurel Bugnariu inv. Petrești, jud. Someș, fost bursier al Fundațiunii Gheorghe Lazar, timp de 4 ani, și-a luat zilele acestea licența în litere și filosofie la Universitatea din Cluj, cu mențiunea: „*Magna cum laude*“.

Trimitem colegului nostru din Petrești, cu aceasta ocaziune, felicitările cele mai cordiale, pentru bucuria ce-i procură fiul său în locul întâiu lui ca părinte și apoi nouă tuturor învățătorilor.

CURS DE APICULTURĂ.

Ce se va ține la școala de Agr. din Turda, gara Turda, Județul Turda-Arieș, de către Dl Vasile CORODAN șeful Reg. II apicole din Cluj.

Data: Dela 8—15 Iulie inclusiv.

Subiectele, se vor trata teoretic și practic din întreg domeniul apiculturii în 10 lecțiuni.

Auditori: se primesc 50—60 persoane: învățători, preoți, brigadieri silvici, agricultori și personalul Min. de Agricultură. *Auditorii, primesc locuință și masă în localul școlii gratuit.*

Inscrierile: la Dir. școlai de agr. din Turda și la Dir. G-ral a Indrumărilor agricole din Min. Agriculturii cu 10 zile înainte de începerea cursurilor.

Excursiunea înv. ardeleni. Neanunțându-se până la termenul stabilit, numărul necesar de participanți, prin această comunicăm pentru conformare, că excursia proiectată nu se va mai ține. Decădată am luat măsuri ca taxa de înscriere de 500 Lei, trimisă de cei ce s'au anunțat, să li-se retrimită.

Redacționale. Din o regretabilă scăpare din vedere, s'a strecurat în numărul trecut al revistei noastre o greșeală pe care ne grăbim să o rectificăm. Anume pe cuprinsul de pe copertă, s'a indicat ca autor al articolului „*Problema culturii poporului*” dl A. Pora, când de fapt autorul este dl A. Pampu, licențiat în litere. Facem cuvenita îndreptare.

Adunare generală a Asociației Invățătorilor, secția Cluj. Invățătorii din județul Cluj au ținut Duminică, 24 Junie, în sala prefecturii, adunarea generală anuală a asociației lor, secția Cluj.

D. C. Iencica, președintele secției, a schițat activitatea ei din acest an. Constată cu bucurie că învățătorimea este tot mai mult pătrunsă de spiritul de solidaritate profesională. Indeamnă pe tinerii învățători să ridice tot mai sus steagul solidarității profesionale, apărându-și interesele și ridicând prestigiul corpului didactic și al școlai românești.

D. V. Chintovan, casierul secției a citit raportul despre starea materială a secției județene. Se alege o comisie pentru verificarea gestiunii.

Președintele a arătat că d. I. Nisipeanu, apreciatul om de școală, găsindu-se în oraș, l-a rugat să ție învățătorilor o conferință.

D. Nisipeanu a dezvoltat cu adâncă pricepere conferința: „*Reforma învățământului științelor naturale în școala primară*”.

Mulțimea exemplurilor aduse în sprijinul concepției metodologice susținută de d. I. Nisipeanu, argumentele întemeiate pe cele din urmă teorii ale psihologiei infantile, a făcut expunerea d-sale foarte vie și interesantă.

Președintele a mulțumit în numele învățătorilor din județ d-lui prof. Nisipeanu, pentru această conferință.

D. I. Runcu directorul școlai din Cojocna, a citit referatul despre: *Cercurile culturale învățătoresți.*

În concluzie, adunarea a cerut ca în congresul dela Turda să se discute acest punct, pentru a se putea găsi mijloacele ca această activitate învățătorescă să poată fi cât mai de folos la cultura satelor.

Al doilea raportor a fost dl I. Biji, care a referat despre: *Obligațivitatea școlară.* S'a accentuat lipsa de concurs pe care e obligat să-l dea comitetul școlar, administrația, percepțiile, ca școalele să nu rămâie pustii și învățătorii să fie împiedecați în

slujba lor, iar cei energici să fie urgisiți de țărani neînțeleși. Și această problemă va fi discutată la congresul din Turda.

D. P. Bura, revizor școlar al județului a făcut mai multe comunicări în legătură cu încheerea anului școlar.

La propunerea d-lui A. Pora, învățătorimea a hotărât să verse în patru rate suma de 1000 lei, la „Fundatia G. Lazăr”, înscriindu-se astfel fiecare ca membru.

D. C. Iencica, fiind numit inspector școlar, și-a dat demisia din calitatea de președinte al secției.

Adunarea a declarat aleasă lista în frunte cu d. T. Șuten.

D. G. Almășan, în numele adunării a mulțumit d-lui Iencica pentru priceperea și dragostea cu care a muncit pentru organizarea învățătorilor, asigurându-l de dragostea colegilor săi,

Decorarea a doi învățători. În ziua de 24 Iunie, învățătorii din jud. Satumare și-au ținut adunarea generală, sub conducerea d-lui Gh. Medan, Președintele secției.

Cu acest prilej au fost sărbătoriți și doi învățători veterani: d-nii *Atanasie Lupan*, din Baia Sprie și *Ioan Coardos*, din Perni. Ambii au lucrat 50 de ani la catedră în mijlocul persecuțiilor vechei stăpâniri. Bine a făcut ministerul că le-a acordat decorația *Răspłata muncii cl. I*. După o jumătate de veac de muncă istovitoare sunt cei mai indicați s'o poarte.

Cursuri de vară pentru învățători. Pentru perfecționarea învățătorilor se vor ține cursuri de vară în următoarele centre: Buzău, Constanța, Pitești, Bârlad și Husi pentru învățătorii stagieri și ajutorii de învățători. Apoi la școalele normale din Iași, Tg.-Mureș și R. Vâlcea cursuri de perfecționare.

La Deva se vor ține cursuri de perfecționare la lucrul manual, iar la Brașov pentru conducătoarele de grădini.

Aceste cursuri vor începe la 10 Iulie și vor dura 45 zile.

Cererile de participare se adresează la revizoratele respective.

Un act de naștere cu bucluc. Primarul Theo Bretin, deputat socialist în parlamentul francez a fabricat pentru fiul său un nou act de naștere prin care atestă că este mai în vârstă cu 30 de zile, pentru a-i permite astfel înscrierea în școală.

Adversarii deputatului l-au atacat vehement din cauza acestui act de naștere.

Deputatul socialist a răspuns următoarele: Prin actul de naștere pe care l'am eliberat fiului meu, n'am dăunat pe nimeni și sunt dispus să dau un atestat de vârstă fiecăruia din adversarii mei, pentru a-l face mai tânăr cu 30, 40 și 50 de ani, în caz dacă vrea să se întoarcă la școala primară pentru a primi o educație mai bună.

Răspunsul primarului a dezarmat pe adversarii.

Cărți și Reviste

Dr. A. Iancu: Ingrijirea și alimentația copilului mic. (Bibl. medicală și igienică a „Astrei”) Cluj, 1928. Prețul 50 lei.

În volumașul acesta tipărit, ilustrat și legat frumos, dl. docent universitar Dr. A. Iancu se ocupă de una din problemele vitale ale nației noastre: combaterea mortalității copiilor prin răspândirea cunoștințelor științifice despre îngrijirea copilului în prima copilărie.

Cartea aceasta este scrisă îndeosebi pentru intelectualii Țării, datori să răspândească ideile cuprinse în ea și să combată astfel superstițiile în legătură cu îngrijirea copiilor mici.

În primul capitol dl. Dr. Iancu se ocupă de natalitatea și mortalitatea infantilă în țara noastră. Din 26 de țări din Europa, noi suntem a 4-a țară, care avem o natalitate mai bogată (în 1924 s'au născut 622580 de copii); dar ce folos dacă numărul copiilor cari pier este atât de mare! Cifra mortalității infantile raportată la mortalitatea generală în 1922 a fost de 33,8%.

Capitولul următor este consacrat cercetării noțiunilor fundamentale referitoare la anatomia și fiziologia noului născut. Fotografările înlesnesc mult înțelegerea.

Problema centrală a acestei cărți este însă: alimentația naturală, mixtă și artificială a copilului mic.

Folosindu-se de o experiență bogată (căci dl. Dr. Iancu este directorul Centrului de ocrotire al copiilor) de temeinice studii de specializare în străinătate și de luminile oamenilor învățați, dl. Dr. Iancu cercetează problema alimentației copilului din primele zile ale nașterii până când este intercat și poate să se hrănească cu mâncări ușoare.

În cazurile speciale se ocupă de numărul alăptărilor pe zi, durata lor nu numai la copiii normal născuți, ci și la cei debili, prematuri născuți și la gemeni.

Pentru orășeni este foarte importantă problema angajării doicilor, alăptării artificială; cum trebuie să subțiem și să pregătim laptele de vacă, cum să ne folosim de biberon.

Intercarea copilului este pregătită metodic și cu multă grijă. Sugerile le înlocuim treptat prin anumite mâncări ușoare, special pregătite. Pregătirea lor corectă este lămurită de autor, dând diferite rețete.

Copilul mic se simte bine nu numai dacă este hrănit la timp, cu multă grijă, ci și dacă este totdeauna curat și dacă hainele nu-i împiedecă circulația sângelui.

Dl. Dr. Iancu tratează în această carte și problema curățeniei și a îmbrăcămintei, combătând pe bună dreptate înfășatul.

Când termini de citit această carte ai convingerea că scopul pe care și l-a propus dl. Dr. Iancu, de a populariza cunoștințele despre îngrijirea copilului mic, l-a ajuns.

Din fiecare pagină a cărții transpiră dragostea pe care o are acest medic învățat pentru órdraslele neamului nostru pe care vooeste să-le scape din ghiarele morții.

Toți intelectuații satelor și îndeosebi învățătoarele și soțiile învățătorilor să răspândească ideile cuprinse în această carte, combătând astfel neștiința și superstiția.

Să nu pierdem din vedere, că dacă astăzi suntem numai 15 milioane de români, peste câteva decenii va trebui să fim încă odată atâția, căci o nație este puternică și prin numărul fiilor săi.

Cartea d-lui A. Iancu propagă această idee!

(C. Iencica.)

Câte cărți sunt în întreaga lume. Directorul Biroului de statistică din Buenos Aires și-a luat însărcinarea de a face o statistică a tuturor cărților din lume. A constatat însă că această muncă întrece forțele unui singur om, dar nu s'a descurajat. După câțiva ani de cercetări a reușit să adune date dela 1023 biblioteci mai mari cu un număr total de 181 milioane volume. În Europa directorul biroului de statistică a cercetat 669 biblioteci în cari a găsit 119 milioane cărți. În America de Nord a găsit 314 biblioteci cu 54 milioane cărți, în America de Sud 32 biblioteci cu 2,300.000 cărți, în Asia 23 biblioteci cu 4 milioane cărți. În Australia a găsit 4 mari depozite cu cărți dispunând de 1,100.000 volume. În întreaga Africa sunt 3 biblioteci cu un număr apreciabil de cărți.

Statistica nu se referă la Rusia sovietică, deoarece bibliotecile de acolo n'au fost cercetate. Cele mai multe cărți s'a află în Germania. După numărul bibliotecilor ultimul loc îl ocupă Spania.

Dacă s'ar adăoga și numărul cărților din bibliotecile școlare, cărțile librărilor, precum și colecțiile particulare, s'ar ajunge la cifra de câteva miliarde.

Un monument pentru descoperitorul petrolului în Polonia. Puțini oameni știu, că lumina petrolului, care este încă mereu mai răspândită decât cea electrică, nu este de loc o invenție veche. Descoperirea petrolului se datorește polonezului Ignatz Lukasiwicz. El a optinut diploma de magistru farmacist în 1852 la Viena, a lcrat apoi într'o farmacie din Lwow și la cercetarea naftelor brute a descoperit rafinarea și folosirea ei pentru luminat. Destilarea naftelor brute a dat apoi naștere întregii industrie mondiale. Cu toate acestea Lukasiwicz a murit aproape sărac. În prezent se ridică la Kroșna în Galiția orientală un mare monument lui Lukasiwicz, iar un comitet special a fost instituit pentru scoaterea unei monografii a vieții și operei sale.

Alimentarea și statura raselor. După datele culese de profesorul de anatomie, savantul englez dr. Renett Bean, care s'a ocupat cu măsurarea staturii a 1022 indivizi aparținând diferitelor popoare de pe cele cinci continente omul ajunge, în medie,

la înălțime de 5 picioare și 5 țoli. Grupul de oameni cei mai înalți sunt australienii, care reprezintă o medie de 6 picioare și un țol; cei mai mici sunt africanii Negrilos care prezintă o medie numai de 4 picioare și 3 țoli, precum și eschimoșii.

Savantul englez consideră că pricina principală a diferențelor de mărime între diferitele rase omenești, este alimentarea. Oamenii care trăesc în apropierea mării capătă o statură mică din cauza abundenței de iod din alimentele pe care le consumă. Oamenii care trăesc în interiorul continentelor consumă alimente care conțin foarte mult calciu, care produce o creștere mai viguroasă.

Lipsa de alimente dealungul equatorului, precum și în regiunile polare, are ca efect că locuitorii acestor zone sunt mici, pe când oamenii care trăesc în regiuni temperate și roditoare și care se alimentează, deci, mai bine, capătă o statură mai mare.

Oficiale

Fundațiunea „Gheorghe Lazăr” Cluj

— Concurs pentru anul 1928/29 —

Comitetul Fundațiunii „Gheorghe Lazăr”, în baza art. 34 din Statute, publică concurs pentru ocuparea a 194 locuri în Căminul „Casa Invățătorilor” din Cluj, pe anul școlar 1928—29.

Unele din aceste locuri sunt gratuite, altele cu jumătate plată, iar restul cu solve. Solvele și semisolvele se achită lunar anticipativ. Reduceri la taxele de întreținere nu se vor face. Fiecare student va iscăli la intrare o declarație prin care se obligă a rămâne în Cămin pe toată durata anului școlar 1928—29, achitând taxele integral, cu începere dela 1 Octomvrie până la 30 Iunie. La 1 Oct. se va plăti deodată costul pe 2 luni, din care una se va socoti și decompa ca taxă pe luna Iunie 1929.

Taxele de întreținere sunt următoarele :

Semibursierii Fondului Gh. Lazăr vor plăti 1000 lei lunar.

Solvenții Fondului Gh. Lazăr, la curent cu examenele vor plăti 1800 lei lunar.

Solvenții Fondului Gh. Lazăr, cu examenele restante și solvenții a căror părinți nu sunt învățători vor plăti 2000 lei lunar.

Bursierii statului în bani, vor plăti deasemenea 1800 lei lunar.

Pot înainta cereri fii, membrilor activi ai Fundațiunii Gh. Lazăr, cari urmează regulat studii la Universitate, ori alte școli superioare din Cluj (Academia de Comerț, Conservator, Școala de Belle-Arte.

Doritorii de a obține unul din aceste locuri vor anexa la cerere următoarele acte :

1. Certificat de naștere. 2. Diploma de Bacalaureat. 3. Extrasul de pe foaia de dare a părinților cu viza Percepției sau Administrației financiare. 4. Certificat eliberat de primărie, rela-

tiv la starea familiară. 5. Certificat medical. 6. Chitanța dela Cassierul Fundațiunii Gheorghe Lazăr, că a solvit odată pentru totdeauna 1000 Lei cotizație.

Orfanii vor alătura extrasul de moarte al tatălui și o copie după Carnetul de pensie al mamei văduve.

Bursierii și semibursierii Fundațiunii Gheorghe Lazăr își mențin bursele și semibursele pentru anul 1928—29, numai în cazul când sunt la curent cu examenele reglementare. Aceștia vor înainta o petiție simplă, anexând certificatul de studii eliberat de Facultatea respectivă.

Foștii solvenți vor înainta deasemenea o petiție și anexele dela p. 4 și 6.

Petiționarii vor indica în cereri la care Facultate sau școală superioară doresc să se înscrie.

Toții tinerii primiți în Cămin vor avea: locuință, masă (dejun, amiază, cină), luminat, încălzit și serviciu. Ei sunt obligați a cerceta regulat orele de cursuri și a se conforma Regulamentului intern al Căminului. Studenții bursieri nu vor putea ocupa funcții. Căminul se va deschide la 1 Oct. a. c.

La intrarea în Cămin, fiecare student:

1. Va dovedi înscrierea la Universitate.

2. Va plăti o taxă de 200 (douăsută) lei pentru uzaj și bibliotecă, și o cauție de 100 lei pentru chei. Această din urmă se restituie la sfârșitul anului.

3. Va duce cu sine rufăria necesară. Hainele de pat se dau dela Cămin. Fiecare student își va mai aduce cu sine de acasă o pernă cu două fețe, o plapomă ori pătură și 3 ștergare.

Cererile timbrate, împreună cu actele cerute, se vor primi până la 31 August 1928 pe adresa: *Fundațiunea Gheorghe Lazăr* Cluj. Casa Invățătorilor.

Cluj, la 1 Iulie 1928.

Toma Roșu,
președinte.

Andrei Pora,
secretar general.

*Domnule Revizor*¹⁾,

„Fundațiunea Gheorghe Lazăr“, din Cluj, între sprijinatorii căreia Vă considerăm și pe DVoastră, și-a modificat Statutele sale, alcătuite încă în anul 1920, obligată fiind la aceasta prin legea promulgată cu I. D. R. No. 1495 și publicată în Monitorul Oficial No. 73 dela 29 Martie 1926. Ne aflăm deja în posesiunea Sentinței Tribunalului Cluj, No. 16/8/1928, dela 30 Martie 1928, ridicată la valoare de drept, prin care au fost aprobate acele modificări pe baza avizului favorabil al Ministerului Instrucțiunii No. 3655 din 26 Ianuarie 1928, și astfel aceasta societate

¹⁾ Publicăm pentru știre, Circulara, trimisă de Fundațiunea Gh. Lazăr, Revizoratelor școlare în chestia încasării cotizațiilor.

învățătorescă își desfășoară viața sa pe noi baze, și pe noi temeuri, rezultate din experiența alor 8 ani de activitate. Avem toată nădejdea că aceste modificări să dea un avânt nou și o viață nouă acestei societăți, care s'a dovedit, după credința noastră, de o utilitate remarcabilă pentru interesele învățătorimii.

În conformitate cu dispozițiunile sentinței menționate a Tribunalului Cluj, vom publica în numărul proximal al revistei „*Invățătorul*” noul text al acestor Statute, pentruca și DVoastră Dle Revizor, să luați cunoștință de ele și să Vă puteți încredința din propria cercetare de afirmațiunile ce Vă anticipăm.

Între multele modificări, ce prevăd noile Statute ale Fundațiunii Gheorghe Lazăr, este și aceea referitoare la cotizațiile ce plătesc membrii societății. Anume, Art. 8 al Statutului, prevede următoarele: *„Membrii fundațiunii vor plăti o cotizație stabilită de adunarea generală. Această cotizație se poate plăti odată și pentru totdeauna într'o sumă pe care o va stabili adunarea generală etc.”* *„Cotizațiile se încasează de către Revizoralele școlare prin Statele de leafă, conform ordinului Ministerului Instrucțiuni No. 14.817—1927.”*

Pe cum vedeți, s'a abandonat vechea dispozițiune, de a se percepe în fiecare an, dela fiecare membru, 1% al lefii de bază anuală și s'a adoptat o nouă modalitate, de a se încasa o sumă globală odată și pentru totdeauna. Cel ce plătește odată și pentru totdeauna, acea sumă, la casșeria societății noastre, — devine membru activ pe viața întreagă, și nu trebuie să mai plătească nici un ban mai mult, bucurându-se de toate drepturile ce le acordă societatea membrilor săi pe toată durata vieții.

Această modalitate, credem, este mult mai eficace și mai practică. Din sumele ce se vor încasa de către societatea noastră, în acest mod, intenționăm să creem un fond puternic de câteva milioane Lei. Am făcut și un calcul de aproximație și am ajuns la următoarele concluziuni: Plătind toți învățătorii membrii o sumă de 1000 Lei, drept cotizație la Fundațiunea Gheorghe Lazăr, am realiza un capital de 5,000.000 Lei, la care mai adăugând capitalul neatacabil existent astăzi al F. Gh. Lazăr, de 650.000 Lei, am dispune de un capital total de 5,650.000 Lei. Acesta depus spre fructificare cu un % oarecare, să zicem 12, ne-ar asigura an de an, un venit netto de circa 700.000 Lei. Aceasta sumă vom întrebuința-o exclusiv pentru acordarea de burse fiilor de învățători, cari urmează studii universitare și secundare, — și în felul acesta am fi la adăpostul nereușitelor

de până acum, putând lucra cu cifre exacte și cu buget absolut real, nu ca până acum, când acordăm burse în nădejdea încasărilor de cotizațiuni, cari mai totdeauna întârziiau să se verse, ori nu se încasau de loc.

Iată, Domnule Revizor, noul nostru program pentru viitor. Comitetul nostru în ședințele sale din 8 Nov. 1927 și 14 Ianuarie 1928 a discutat aceasta problemă și a hotărît ca să aplice începând cu 1928 aceasta nouă dispoziție statutară, stabilind *cotizația de 1000 Lei de fiecare membru odată pentru totdeauna*. Firește, aceasta hotărîre va fi ratificată și de adunarea generală, care se va ține în aceasta vară, dar ea se pune în aplicare cu începutul acestui an 1928.

Și precum ați binevoit a vedea din textul art. 8 al noului Statut, pe care l-am reprodus în întregime la începutul acestor rânduri, cotizațiile membrilor Fondului Gh. Lazăr, *se rețin prin Statele de leafă așa cum dispune ordinul Ministerului de Instrucție* în vigoare cu No. 14.817 din 1927, care a fost reaprobat, de acelaș minister prin ordinul No. 3655 din 26 Ianuarie 1928.

Bazându-ne pe hotărîrile anterioare ale adunărilor generale, ne permitem a Vă reaminti. Dle Revizor, că toți învățătorii titulari și învățătoarele titulare (provizorii, definitivi, înaintați gr. II și gr. I) sunt *membrii din oficiu, ai Fundațiunii Gheorghe Lazăr*, și deci DVoastră sunteți rugat a face reținerea de 1000 Lei, odată și pentru totdeauna, dela toți învățătorii din județul DVoastră din aceste 4 categorii prin Statele de leafă.

Pentruca să nu se simțească prea împovorați deodată, lăsăm la chibzuința DVoastră modalitatea de operațiune. De sigur, cel mai ideal lucru ar fi, ca să se rețină o singură dată, ca să se simplifice agendele. Dar noi credem că reținerea sumei de 1000 de Lei în două rate de câte 500 Lei, ar fi cea mai potrivită. *Și anume: 500 Lei în Statele de leafă pe Iulie—August 1928, iar a doua rată în Statele de pe Noemvrie 1928.*

După terminarea acestor operațiuni de rețineri, veți binevoi a ne trimite Recipisele dela Administrația Financiară, și cu aceasta Fundațiunea Gheorghe Lazăr, închee pentru totdeauna intervențiunile de acest fel pe lângă DVoastră, și Vă rămâne deapururi adânc recunoscătoare pentru sprijinul cu care ați contribuit la definitiva ei așezare și consolidare, numărându-Vă între întemeietorii și ctitorii ei.

Vă rugăm deci, Domnule Revizor, să binevoiți a dispune ca în Statele de leafă pe Iulie—August, să se facă reținerile de 500